

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Právní aspekty mezinárodní bezpečnosti na Blízkém východě se zaměřením na Golanské výšiny

Alan Ramadan

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra mezinárodního práva

Studijní program: Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Právní aspekty mezinárodní bezpečnosti na Blízkém východě se zaměřením na Golanské výšiny

Vedoucí práce: doc. JUDr. Jan Ondřej, CSc., DSc.

Alan Ramadan

Plzeň 2012

Děkuji panu doc. JUDr. Janu Ondřejovi, CSc., DSc., vedoucímu diplomové práce, za rady a připomínky, které mi poskytl při vypracování této práce.

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, březen 2012

OBSAH

ÚVOD.....	1
1. OTÁZKA MÍRU A MEZINÁRODNÍ BEZPEČNOSTI.....	4
1.1 Udržování míru a mezinárodní bezpečnosti-hlavní zásady a normy	4
1.2 Otázky mezinárodní bezpečnosti-pohled do historie.....	5
1.3 Mezinárodní bezpečnost na Blízkém východě	7
1.3.1 Rostoucí vliv evropských mocností v oblasti v období rozpadu Osmanské říše.....	7
1.3.2 Východní otázka a dopady jejího řešení	8
1.3.3 Britské iniciativy k prosazení vlastních zájmů v oblasti.....	9
1.3.3.1 Husajn-McMahonova korespondence	9
1.3.3.2 Sykes-Picotova dohoda.....	11
1.3.3.3 Balfourova deklarace	13
1.3.4. Weizmann-Fajsalova dohoda.....	15
1.3.5 Mandáty Společnosti národů	15
1.3.5.1 Mandátní správa v Palestině	17
1.3.5.2 Mandátní správa v Sýrii a Iráku.....	19
1.3.6 Vznik Státu Izrael	20
1.3.6.1 Problematika vzniku státu a nabývání území	21
2. OTÁZKA MEZINÁRODNÍ BEZPEČNOSTI NA GOLANSKÝCH VÝŠINÁCH	24
2.1 Základní údaje o Golanských výšinách	24
2.2 Zhoršení bezpečnostní situace v 60. letech s dopadem na Golanské výšiny.....	25
2.3 Rezoluce Rady Bezpečnosti OSN č. 242 k situaci po Šestidenní válce	27
2.4 Právní režim platný na okupovaných územích	30
2.5 Výstavba židovských osad na území okupovaných Golanských výšin.....	31
2.6 Říjnová válka a pokračující arabsko-izraelský konflikt	33
2.7 Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 338 (1973).....	33
2.8 Mírové mise OSN směřující k urovnání konfliktu	34
2.8.1 Mise UNEF II na Sinaji	34
2.8.2 Mise UNDOF na Golanských výšinách.....	34
2.9 Zákon o Golanských výšinách	35
2.9.1. Anexe jako nelegální forma nabytí území	36
2.10 Valné shromáždění OSN k otázce okupovaných arabských území.....	37

3. MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE A JEJICH PŮSOBENÍ NA BLÍZKÉM VÝCHODĚ	41
3.1 Mezinárodní organizace a jejich úloha při zajišťování míru a mezinárodní bezpečnosti.....	41
3.2 Společnost národů – první mezinárodní organizace zajišťující mír a bezpečnost....	42
3.3 Oblastní dohody a orgány a jejich úloha při zajišťování mezinárodního míru a bezpečnosti.....	44
3.3.1 Liga Arabských států a její vliv na mezinárodní bezpečnost na Blízkém východě	45
3.4 OSN a její role v oblasti Blízkého východu	47
3.4.1 Činnost OSN v období před vznikem Státu Izrael.....	47
3.4.1.1 Rezoluce Valného shromáždění č. 181 o rozdělení Palestiny	48
3.4.2 Bezpečnostní situace po vyhlášení Státu Izrael. Poslání UNRWA	49
3.4.3. Uprchlíci a jejich postavení podle mezinárodního práva.....	50
3.4.3.1 Stanovisko úřadu Vysokého komisaře OSN pro lidská práva.....	51
3.4.4 Pozorovatelská mise UNTSO-předchůdkyně mírových operací	52
3.4.5 Výzva OSN v reakci na suezskou krizi	53
3.4.6 Mírové operace OSN a jejich význam pro mezinárodní mír a bezpečnost	54
4. MEZINÁRODNÍ MÍROVÉ INICIATIVY NA BLÍZKÉM VÝCHODĚ	56
4.1 Mírový proces směřující k urovnání konfliktu	56
4.2 Egyptsko-izraelská smlouva z Camp Davidu	57
4.3 Arabsko-izraelská diplomacie k otázce řešení palestinského problému.....	58
4.4 Madridská konference – pokus o zahájení mírového procesu	59
4.5 Mírová dohoda z Osla.....	59
4.6 Přejídná dohoda Oslo II.....	60
4.7 Blízkovýchodní Kvartet.....	61
4.8 Konference v Annapolisu	62
4.9 Současná situace v otázce mírových jednání	63
ZÁVĚR	64
RESUMÉ	67
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	69
INTERNETOVÉ ZDROJE	71
PŘÍLOHY	73

ÚVOD

Blízký východ je oblastí, která je v moderní historii zmítána neustálými problémy a s tím související nestabilitou, již celá desetiletí. Vzhledem k vleklým se konfliktům, vyplývajícím zejména z nevyřešených sporů ohledně územních nároků znesvářených stran, se do pokusů o řešení situace zapojují kromě orgánů oblastních dohod jako je například Liga arabských států (LAS) také mezinárodní instituce. Mezi nimi hrají klíčovou roli ty instituce, které prosazují mezinárodní právo, jako je Organizace spojených národů (OSN) a zejména pak její Rada bezpečnosti.

S ohledem na svůj dlouhodobý zájem o země Blízkého východu jsem si jako téma své diplomové práce vybral otázky spojené s mezinárodním právem právě v kontextu této oblasti. Ve své práci se hodlám soustředit především na právní aspekty mezinárodní bezpečnosti na Blízkém východě se zaměřením na Golanské výšiny. Toto území se stalo předmětem sporu mezi Syrskou Arabskou Republikou a státem Izrael po tzv. Šestidenní válce v roce 1967, kdy Sýrie o Golanské výšiny přišla. Tento spor zůstává nevyřešen dodnes. Nastalá situace představuje trvalou hrozbu pro mezinárodní mír a mezinárodní bezpečnost, především z důvodu strategické polohy okupovaných Golanských výšin, dále vzhledem k bohatým zásobám vody, a rovněž z důvodu dobré úrodnosti tamní zemědělské půdy.

Zatímco jiným otázkám týkajícím se problémů Blízkého východu z pohledu mezinárodního práva je v odborné literatuře věnována poměrně značná pozornost, totéž lze jen těžko říci o problému Golanských výšin. V publikacích vydaných v českém jazyce je tato problematika probírána spíše okrajově, přičemž ucelená pojednání chybí. Podobně lze hovořit také o publikacích vydaných v Sýrii, kam jsem se vydal právě za účelem shromáždění pramenů a dalších zdrojů, jež bych mohl v práci využít. Existuje sice dostatek informací předkládajících politická stanoviska a případná řešení, ale právní problematice se mnoho prostoru nevěnuje. Z uvedeného důvodu je pro autora poměrně značně obtížné dané téma zpracovat. Kromě dostupné literatury bude v práci využito

také vlastní zkušenosti autora, získané díky bezprostřednímu, osobnímu kontaktu s oblastí, včetně návštěvy okupovaných Golanských výšin.

Cílem práce je posouzení míry vlivu mezinárodních organizací v otázce dosažení a udržení mezinárodní bezpečnosti na Blízkém východě se zaměřením na Golanské výšiny. Autor bude vycházet z analýzy dostupných textů jak v českém jazyce, tak i z cizojazyčných zdrojů a pokusí se nastínit efektivitu právních dokumentů, jež jsou výsledkem úsilí mezinárodních organizací.

Práce bude rozdělena do čtyř kapitol. Po obecném úvodu následuje první kapitola zabývající se otázkou mezinárodní bezpečnosti se zaměřením na Blízký východ. Sleduje působení mocností v této oblasti v moderní historii zhruba od počátku první světové války. Pozornost je přitom věnována dopadům vlivu zejména Velké Británie (např. Husajn-McMahonova korespondence, Sykes-Picotova dohoda, Balfourova deklarace) na bezpečnostní rizika v souvislosti s nově vznikajícími územními celky po pádu Osmanské říše. Součástí kapitoly je zkoumání pokusu mezinárodního společenství o poručenskou správu těchto území pod mandátem předních velmocí, jakož i analýza nově vzniklé situace po vyhlášení Státu Izrael.

Druhá kapitola se bude soustředit na problematiku spojenou s Golanskými výšinami. V jejím úvodu bude poukázáno na strategický význam Golanských výšin v souvislosti s jejich geografickou polohou v oblasti. Dále budou zmíněny demografické trendy, jakož i národnostní a etnické složení obyvatel. Autor se bude detailněji zabývat rezolucemi OSN, týkajícími se Golanských výšin, přijatými následně po jednotlivých arabsko-izraelských válkách. Pozornost bude věnována také sporu o interpretaci textu rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 242/1967 a odlišnému pohledu Izraele a arabských států na text zmíněné rezoluce.

Třetí kapitola se zaměří na mezinárodní organizace (Společnost národů, OSN) a jejich úlohu při zajišťování míru a mezinárodní bezpečnosti na Blízkém východě. Bude zkoumán rovněž i význam oblastních dohod a orgánů včetně rozsahu a efektivitu jejich působnosti ve sledované oblasti (Liga arabských států).

Čtvrtá kapitola představí současný stav otázky mezinárodní bezpečnosti na Blízkém východě a nastíní perspektivy jejího řešení, zejména prostřednictvím mezinárodních iniciativ vedených především ze strany Spojených států, Velké Británie, Francie, Ruska a dalších zemí. Jedná se například o mezinárodní dohody z Madridu, Osla, Camp Davidu, Cestovní mapu a další.

1. OTÁZKA MÍRU A MEZINÁRODNÍ BEZPEČNOSTI

1.1 Udržování míru a mezinárodní bezpečnosti-hlavní zásady a normy

Mezinárodní bezpečnost je v dnešní době vážně oslabována četnými hrozbami. K nim patří zejména ekonomická zaostalost a chudoba spolu s jejich doprovodnými jevy, jako je šíření nakažlivých nemocí a užívání drog, dále pak konflikty vznikající jak mezi jednotlivými státy, tak i uvnitř hranic státu (v podobě například občanské války nebo genocidy), hrozba použití zbraní hromadného ničení včetně jaderných, mezinárodní terorismus, transnacionální organizovaný zločin, projevy nacionalismu a další.¹

Udržování míru a mezinárodní bezpečnosti je v současnosti chápáno jako trvale aktuální úkol, k jehož zajištění existuje a je také využívána celá řada prostředků. Pojem mezinárodní bezpečnost je přitom míněn takový stav mezinárodních vztahů, který nepředstavuje hrozbu pro bezpečnost států a není tak ohrožen mezinárodní mír. Přitom však nejde pouze o bezpečnost států v jejich vzájemných vztazích, ale jedná se také o odstranění takových hrozeb, které překračují státní hranice, a kterým je nutno čelit nejen na regionální či národní, ale i na globální úrovni společnými silami a prostředky. Globální mezinárodní bezpečnost, jejímž cílem je vytvořit předpoklady pro takovou existenci států, která není ohrožována vnějšími ani vnitřními hrozbami, lze zajistit za pomoci dodržování odpovídajících pravidel mezinárodního, ale i vnitrostátního práva. Za ohrožení mezinárodního míru je v nynější době ve smyslu čl. 39 Charty OSN považováno i hrubé porušování lidských práv. Globální bezpečnost tak zahrnuje kromě ochrany států také bezpečnost a ochranu jednotlivců. Existující právní normy mohou plnit úlohu preventivní, ale i represivní, ať ve vztahu ke státu, tak také k jednotlivci.

Právo mezinárodní bezpečnosti bývá nejčastěji definováno jako systém nebo souhrn norem, které bezprostředně směřují k zajištění míru a odvrácení války, a jako takové je považováno za nejvýznamnější součást mezinárodního

---

¹ ONDŘEJ, J. *Odzbrojení, prostředek zajištění mezinárodní bezpečnosti*. Plzeň: 2008, s. 14.

práva. Normy subjektům mezinárodního práva ukládají udržovat mezinárodní mír a bezpečnost. Základ práva mezinárodní bezpečnosti je tvořen zásadami, které jsou zakotveny zejména v čl. 1 a 2 Charty OSN a v Deklaraci zásad přátelských vztahů a spolupráce mezi státy č. 2625/ XXV z roku 1970. Ze sedmi deklarovaných zásad s otázkou mezinárodního míru a bezpečnosti bezprostředně souvisí zejména zásada nepoužití síly a hrozby silou, zásada nevměšování do záležitostí spadajících do vnitřní pravomoci státu a zásada pokojného řešení (urovnání) mezinárodních sporů.² Jako hlavní komponenty práva mezinárodní bezpečnosti a odzbrojení pak J. Mrázek ve svém tradičním pojetí uvádí tyto: 1) systém zásad a norem směřujících k odvrácení války a použití síly v mezinárodních vztazích k zajištění mezinárodního míru a bezpečnosti; 2) mechanismus kolektivní bezpečnosti; 3) organizace kolektivní sebeobran; 4) právní záruky odstranění hrozby války, zejména jaderné; 5) mechanismus regulace zbrojení a odzbrojení; 6) mechanismus kontroly; 7) institut odpovědnosti.³

Zásady a normy mezinárodního práva směřující k zajištění mezinárodního míru a bezpečnosti tvoří předmět práva mezinárodní bezpečnosti. Bez jejich respektování není udržení mezinárodního míru a bezpečnosti dost dobře myslitelné. Přitom platí, že základní zásady se mohou vyvíjet a konkretizovat v závislosti na vývoji ve světě a v souvislosti s tím i na příslušném postoji států.

1.2 Otázky mezinárodní bezpečnosti-pohled do historie

Názory na to, jakým způsobem zajistit trvání suverénní existence států a národů v nich žijících se v průběhu historie měnily. Ve vývoji mezinárodního práva je za zlomové považováno období spojené s koncem třicetileté války. Vestfálská mírová konference v roce 1648 byla prvním setkáním představitelů různých států, na kterém byly projednávány společné normy vzájemných styků, a na kterém byla formálně schválena idea mezinárodního společenství a rovnosti jeho členů. V této době vzniká tzv. tradiční mezinárodní systém, jenž se

---

² MRÁZEK, J. *Právo mezinárodní bezpečnosti a odzbrojení*. Praha: Academia, 1990, s. 88. Srov. MALENOVSKÝ, J. *Mezinárodní právo veřejné*. Obecná část. Brno: Masarykova univerzita, 2002, s. 148.

³ MRÁZEK, J. *Právo mezinárodní bezpečnosti a odzbrojení*, c. d., s. 84.

vyznačuje nízkým stupněm organizovanosti, živelností a neustálou změnou reálného postavení subjektů, tj. států. Hlavním regulátorem fungování systému je moc a síla subjektů. Právo se tak dostává do područí mocenské reality a nemůže plnit většinu svých funkcí.⁴ Válka včetně útočné není zakázána. Používání síly v praxi znamená, že s pravidly mezinárodního práva je nakládáno volně, a že státy jednají spíše na základě politických rozhodnutí. V rámci mezinárodního práva se uplatňuje princip efektivity, což ve své podstatě znamená legalizaci fakticky dosaženého stavu. Podle J. Malenovského je v tomto systému hlavním úkolem práva „konzervovat a chránit změny reality dosažené silou.“⁵ Mírové kongresy (později nazývané konference) svolávané po skončení válek tak sloužily především k uplatnění nároků vítězné strany konfliktu a ke stvrzení stávajícího stavu věcí, bez ohledu na to, kdo byl v daném střetu agresorem a kdo napadeným. Pravidla mezinárodního práva byla dodržována pouze do doby, než mezi státy došlo k porušení křehké mocenské rovnováhy. Poté nacházela uplatnění síla. Podobně tomu bylo ještě v průběhu 19. století, kdy byl tzv. ozbrojený mír konkrétním projevem podřízenosti práva moci.

Postupem doby začaly státy více spolupracovat ve snaze řešit některé naléhavé otázky vzájemných vztahů v oblasti mezinárodního míru a bezpečnosti, základy nového mezinárodního systému se však formovaly jen pozvolna. Významnou byla v tomto smyslu Pařížská mírová smlouva z roku 1856. Při této příležitosti byla Vysoké portě, tj. vládě Osmanské říše umožněna participace na evropském systému veřejného práva. Evropský systém veřejného práva utvářel pravidla vzniku nových států a teritoriální rozšiřování. Další důležitou událostí byla Haagská mírová konference uskutečněná v květnu 1899 za účasti 26 států z celého světa, jež se přednostně zabývala úpravou obecného mezinárodního práva (podobně jako některé její předchůdkyně, např. ženevské konference v letech 1864 a 1868 či konference v Bruselu roku 1874). Jedním z pozitivních výsledků Haagské mírové konference bylo přijetí Úmluvy o pokojném řešení mezinárodních sporů, kterou lze chápat jako výraz snahy o postupný odklon od

---

⁴ MALENOVSKÝ, J. *Mezinárodní právo veřejné*, c. d., s. 22.

⁵ Tamtéž, s. 23.

naprosté volnosti v použití ozbrojené síly směrem k zákazu použití síly. K dalším úspěchům konference lze přičíst také kodifikaci mezinárodního válečného práva, sloužícího k regulaci ozbrojených konfliktů. Válečné právo obsahovalo normy upravující podmínky vzniku nepřátelství, zakázané prostředky i způsoby vedení války. Předpoklady pro zákaz války v této době dosud neexistovaly.⁶ Ani druhá Haagská mírová konference, konaná v roce 1907 neznamena přijetí zákazu války, zato omezení zbrojení a odzbrojení již začíná být chápáno jako nutný předpoklad zajištění mezinárodního míru a bezpečnosti.⁷

Události spjaté s rozpadem Osmanské říše a s vypuknutím první světové války ve druhé dekádě 20. století jasně ukázaly, že ke zmírnění, v ideálním případě k eliminaci hrozeb pro mír a mezinárodní bezpečnost je vzájemná spolupráce, tak jak ji do té doby jednotlivé státy chápaly, zcela nepostačující. Aliance, které byly evropskými mocnostmi utvářeny, spíše než prevencí válek sledovaly své politické a ekonomické zájmy a výhody, a nikterak zjevně neusilovaly o trvalý mír nebo poskytnutí záruk teritoriální integrity slabších států.

1.3 Mezinárodní bezpečnost na Blízkém východě

1.3.1 Rostoucí vliv evropských mocností v oblasti v období rozpadu Osmanské říše

Úpadek Osmanské říše byl dlouhodobý proces probíhající již od 18. století. Byl patrný zejména v porovnání s ekonomickou, průmyslovou a vojenskou úrovní většiny tehdejších evropských státních útvarů. Počátkem 20. století naděje na přežití rozsáhlé multinárodnostní a nábožensky i kulturně různorodé říše jako celku zeslábly a s příchodem první světové války v roce 1914 zmizely docela. Za rozpadem říše stály zejména její vlastní vnitřní problémy, podepsaly se však na něm i intenzivně se prosazující ekonomické a vojenské zájmy evropských mocností v oblasti. Při sledování těchto zájmů, zejména v první dekádě 20. století, dávaly vedoucí evropské státy, hlavně Francie a

---

⁶ ONDŘEJ, J., ŠTURMA, P., BÍLKOVÁ, V., JÍLEK, D. a kolektiv. *Mezinárodní humanitární právo*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 100.

⁷ ONDŘEJ, J. *Odzbrojení, prostředek zajištění mezinárodní bezpečnosti*, c. d., s. 38-9.

Británie, přednost spíše kooperaci. Svědčí o tom například smlouva známá jako Entente Cordial z roku 1904, v níž si mocnosti rozdělily sféry vlivu v Maroku a Egyptě. Také francouzská role v zemích Levanty, v Libanonu a v Sýrii, kde Francouzi vystupovali jako ochránci tamních křesťanů, především Maronitů, byla bez vážných výhrad akceptována.

Ohledně určitých částí říše, jako například Balkánu, Bosporu či Palestiny, však docházelo mezi mocnostmi k ostrým vzájemným střetům, ohrožujícím mezinárodní mír a bezpečnost. Rivalita ohledně Balkánu s Ruskem na jedné straně a Rakousko - Uherskem na straně druhé se posléze stala bezprostřední příčinou vypuknutí první světové války. V roce 1918 nabyly Británie a Francie vojenské kontroly nad územím Blízkého východu a Maghribu, zatímco osmanské panství ztratilo své arabské provincie, a bylo tak zredukováno na oblast Anatólie a malou část Evropy. Osmanská říše se rozpadla. K 29. říjnu 1923 se datuje oficiální vznik Turecké republiky, v témže roce byla nezávislost Turecka uznána Smlouvou z Lausanne. Na základě této smlouvy si Turci na evropské půdě udrželi jenom Istanbul a východní část Rumélie až po Edirne.⁸

1.3.2 Východní otázka a dopady jejího řešení

Konec existence Osmanské říše měl zásadní význam nejen pro samotné Turecko, nýbrž znamenal osudy mnoha dalších národů v podobě vzniku a vytýčení hranic nových států, nastolení nových vlád, ale i otevřené angažovanosti evropských mocností v oblasti s cílem prosadit vlastní zájmy. V této souvislosti se v moderních dějinách hovoří o tzv. východní otázce,⁹ jejíž řešení v podstatě spočívalo v politické obratnosti vlád při dělení zkrachovalé říše. Dědictví evropské dominance v daném období je v mnoha ohledech pocíťováno dodnes, a to jak v domácím dění příslušných zemí, tak i v zahraničním a konečně i celosvětovém kontextu.

---

⁸ HOURANI, A. *A History of the Arab Peoples*. London: Faber and Faber, 2005, s. 55.

⁹ KEDOURIE, E. *England and the Middle East: The Destruction of the Ottoman Empire, 1914-1921*. London: Mansell, 1987, s. 15. Za symbolický počátek východní otázky je považován rok 1774, kdy skončila třetí rusko-turecká válka a Rusko vstoupilo do evropské politiky jako skutečná velmoc.

GOMBÁR, E. *Moderní dějiny islámských zemí*. Praha: Karolinum 1999, s. 31.

Vedoucí mocností na Blízkém východě v období první světové války i po ní byla Velká Británie. Britská politika neměla v tomto regionu zcela jednotnou strategii, jednalo se spíše o rozdílné, až protichůdné koncepce.¹⁰ Bytostným zájmem Británie, jedné z hlavních evropských mocností, bylo udržení pozice v Indii a její zajištění vůči případným konkurenčním zájmům Ruska a Francie. V souvislosti s tímto cílem byla pozornost Británie značně koncentrována na Egypt¹¹, respektive Suezský kanál, jenž britskému námořnictvu umožňoval nejkratší spojení s Indií. Přibližně až do roku 1956, kdy byl novou revoluční vládou v Káhiře pod vedením Gamála Abd an-Násira Suezský kanál znárodněn, se britské aktivity do značné míry otáčely kolem zabezpečení tohoto pro Británii klíčového strategického místa. Další taktické kroky Británie souvisely například se snahou získat volný přístup k nově objeveným zásobám ropy v Perském zálivu, což vedlo ke snahám o navázání spojení s emírem Ibn Sa'údem. V průběhu první světové války se navíc Británie začala vážně zajímat o tzv. Velkou Sýrii.

1.3.3 Britské iniciativy k prosazení vlastních zájmů v oblasti

Na ochranu svých zájmů a za účelem rozšíření svého vlivu se Británie zapojila do řešení výše zmíněné východní otázky řadou diplomatických iniciativ, z nichž nejvýznamnějšími byly Husajn-McMahonova korespondence, Sykes-Picotova dohoda a Balfourova deklarace.¹²

1.3.3.1 Husajn-McMahonova korespondence

Husajn-McMahonova korespondence byla sérií dopisů v rámci tajné komunikace probíhající od července 1915 do ledna 1916 mezi šerífem Husajnem ibn Ali al-Hášimím z Mekky (1908-1924) a britským vrchním komisařem v nově

---

¹⁰ Tamtéž, s. 383.

¹¹ Británie obsadila vojensky Egypt v r. 1882, její výsadní vliv v zemi byl uznán Francií v r. 1904. Viz. HOURANI. A. *A History of the Arab Peoples*, c. d., s. 283-284.

¹² KAMRAVA, M. *The Modern Middle East*, Berkeley and Los Angeles: University of California Press, 2005, s. 37-40.

vyhlášeném protektorátě v Egyptě (himája),¹³ sirem Henry McMahonem (1862-1949). Husajn ve svém polonezávislém postavení šerifa kontroloval Hidžáz a doufal, že projednávané strategické spojenectví s Británií na podporu povstání proti osmanskému panství napomůže vytvoření nezávislého arabského chalífátu. Ke kontaktům mezi Brity a Hášimovci (kromě Husajna sehráli důležitou roli i jeho synové) došlo již před válkou, kdy k dohodě nedošlo. Těsně po vypuknutí války přislíbila Británie Husajnovi pro arabské provincie svobodu, pokud se s ní ve vojenských aktivitách spojí.¹⁴ Británie se snažila zmírnit nebezpečí svaté války (džihád) ze strany osmanského sultána¹⁵ vůči spojeneckým silám, a stála tak o alianci, která by osmanského protivníka napomohla zneškodnit zevnitř. Zatímco však Arabové usilovali o vlastní nezávislý stát, Britové hovořili spíše v nejasných pojmech jako „svoboda Arabů“, neboť si nebyli zcela jisti, jak velká by míra arabské nezávislosti po ukončení války měla být.

Z prvního Husajnova dopisu ze 14. července 1915 si lze utvořit představu o původních arabských územních požadavcích pro nezávislý arabský chalífát.¹⁶ Sir McMahon v dopise z 24. října 1915 požadavky s výhradami přijímá: „*Dva okresy Mersina a Alexandretta a části Sýrie ležící na západ od okresů Damašek, Homs, Hama a Halab nemohou být označeny za čistě arabské a měly by být vyloučeny z požadovaných hranic. Až na tuto změnu a aniž bychom chtěli prejudikovat dosavadní své smlouvy s arabskými náčelníky, přijímáme tyto hranice.*“¹⁷ Navrhovaná oblast zahrnovala území Arabského poloostrova, dnešního Iráku, Sýrie, Libanonu, Jordánska, Izraele a Palestiny. Británie se dále zavázala chránit svatá místa proti veškeré agresi a vyjádřila ochotu poskytnout radu a pomoc při ustavování vlád na oněch územích, až to situace dovolí.

Korespondence s McMahonem v Husajnovi vzbudila naději na vlastní arabské teritorium.¹⁸ V červnu roku 1916 měl k dispozici povstalec o síle asi

---

¹³ Egypt byl v prosinci 1914 odtržen od Osmanské říše a přešel pod britský protektorát.

¹⁴ GOMBÁR, E. *Moderní dějiny islámských zemí*, c. d., s. 385.

¹⁵ Džihád byl vyhlášen v listopadu 1914 osmanským sultánem Mehmetem V. (1909-1918).

¹⁶ Podrobnosti viz PÚČIK, P. (ed.). *Palestinská otázka v dokumentech*. Praha: Orientální ústav ČSAV, 1975, s. 206.

¹⁷ Cit. tamtéž, s. 207.

¹⁸ Obsah korespondence se stal téměř od samého počátku předmětem různých interpretací. Jeho součástí měly být schválené arabské požadavky, které mimo jiné zahrnovaly tzv. damašský protokol, obsahující

70 000 mužů, kteří byli shromážděni z části z beduinů západní Arábie, z části z dezertérů z osmanské armády. Byla vyhlášena tzv. Arabská revoluce. „Povstání v poušti“ bylo politicky řízeno a financováno z Londýna. Velitelem šerífské armády byl emír Fajsal (1883-1933), Husajnův syn, který však podléhal vlivu svého poradce, plukovníka Thomase Edwarda Lawrence (1888-1935), jenž patřil k Arabskému byru.¹⁹ Plány Arabského byra počítaly s vyvoláním povstání na Arabském poloostrově a rovněž i ve Velké Sýrii. Následně po skončení operací měl být vytvořen formálně nezávislý arabský stát či federace států s převažujícím britským vlivem. V listopadu 1916 se Husajn prohlásil za krále arabských zemí (malik ad-dijár al-‘arabíja), Britové jej však akceptovali pouze jako krále v Hidžázu. Arabští povstalci se spolu se spojeneckými silami účastnili záboru Palestiny a Sýrie a znamenali významnou posilu. V červenci 1917 byl po vítězném útoku osvobozen jordánský přístav al-Aqaba, v prosinci 1917 Jeruzalém a v říjnu 1918 vstoupila vojska do Damašku.²⁰ Po jeho obsazení byly britským generálem Allenbym (1861-1936) Fajsalovu prozatímnímu arabskému režimu předloženy podmínky s tím, že konečné uspořádání bude dohodnuto na následné mírové konferenci. Allenby dále Fajsala ujistil, že „...*spojenci jsou svou ctí vázáni usilovat o řešení ve shodě s přáním národů, kterých se to týká,*“ a vyzval jej, aby „*z plna srdce důvěřoval v jejich dobrou víru.*“²¹

1.3.3.2 Sykes-Picotova dohoda

Naděje Arabů na samostatnost a úplnou nezávislost se nenaplnily. Souvislost lze hledat také v další již zmíněné iniciativě mocností, již byla Sykes-

---

podmínky spolupráce s Brity. Některé údaje z korespondence byly zveřejněny v článku publikovaném dne 11. 9. 1919 v The Daily Telegraph pod jménem Perceval Landon, autorem však byl T. E. Lawrence. Korespondence byla oficiálně publikována britskou vládou v r. 1939 na žádost arabských delegací, účastnících se palestinských konferencí v r. 1938-9. Delegace věřily, že se tak prokáže McMahanův slib Husajnovi z roku 1915 ohledně Palestiny. Srov. KEDOURIE, E. *In the Anglo-Arab Labyrinth: The McMahon-Husayn correspondence and its interpretations, 1914-1939*. London: Frank Cass Publishers, 2000, s. 3-4.

¹⁹ Arabské byro (Arab Bureau) bylo zřízeno jako zvláštní oddělení při britské rozvědce v Káhiře v r. 1915.

²⁰ GOMBÁR, E. *Moderní dějiny islámských zemí*, c. d., s. 388.

²¹ Cit podle PÚČIK, P. (ed.). *Palestinská otázka v dokumentech*, c. d., s. 221.

Picotova dohoda ²² formálně uzavřená v květnu 1916, finalizovaná v říjnu téhož roku. Šlo o britsko-francouzské ujednání,²³ které přes akceptaci principu arabské nezávislosti, tak jak byl formulován v Husajn-McMahonově korespondenci, rozdělilo další osmanské provincie pod různé sféry vlivu na základě osvědčené politiky „rozděl a panuj.“ Velká Sýrie, tj. zóna A, zahrnující část Turecka na severu, Libanon na západě, a obsahující i část severního Iráku (okolí Mosulu), měla být sférou francouzského vlivu. Británie měla mít pod svým vlivem zónu B, tj. dnešní Jordánsko a část Iráku. Pod přímou či nepřímou vládou těchto velmocí pak byly francouzská „modrá oblast“, sahající od syrsko-libanonského pobřeží do vnitrozemí Anatólie na sever až po Sivas a britská „červená oblast“, kontrolující oblasti táhnoucí se od okolí Bagdádu až po Basru a dále na jih. Nad Palestinou, „hnědou oblastí“, byl stanoven mezinárodní dohled. Ohledně Palestiny Británie projevila zájem pouze o přístavy Haifa a Acre (dnešní Akko). Itálii byla přislíbena jihozápadní Anatólie, označená jako „zelená oblast“ dohodou z dubna 1917, a ruskému spojenci na základě tajné smlouvy z Petrohradu, k níž došlo již o rok dříve, měl připadnout Istanbul, oblast kolem Úžin (Straits) a část východní Anatólie. Sykes-Picotova dohoda nevytyčovala přesné hranice blízkovýchodních státních útvarů; ty byly stanoveny teprve na základě pozdějších smluv. Arabové se o dohodě dozvěděli zřejmě teprve poté, co sovětská vláda koncem roku 1917 zveřejnila tajné spisy nalezené v carských archívech, mezi nimiž byl i zmíněný dokument. K uklidnění znepokojených Arabů a z obav z jejich případné separátní dohody s Tureckem vydaly státy Dohody celou řadu prohlášení.²⁴

Sykes-Picotova dohoda byla později revidována a doznala významných změn; po říjnové revoluci v roce 1917 se nároky Ruska staly bezpředmětnými a rovněž Itálie byla z původních plánů na svůj podíl při dělení Osmanské říše vyloučena. Znamená to, že vyjma Hidžázu Sykes-Picotova dohoda v podstatě

---

²² Sir Mark Sykes (1879-1919) byl poslancem britské Dolní sněmovny a byl považován za odborníka na Blízký východ. Stal se vlivným členem poradního výboru pro otázky Blízkého východu, ustaveného v Londýně v r. 1915. Charles François Georges Picot jako francouzský zmocněnec vedl jednání se sirem Markem Sykesem, jehož výsledkem byl text tajné Sykes-Picotovy dohody vypracovaný v únoru 1916.

²³ Jednalo se o dohodu na základě jedenácti dopisů, které si dotyčné mocnosti v této záležitosti vyměnily.

²⁴ Viz např. PŮČIK, P. (ed.). *Palestinská otázka v dokumentech*, c. d., s. 218-222.

rozdělovala daná území mezi sféry vlivu dvou hlavních evropských mocností, tj. Británie a Francie.²⁵ Do budoucna doznal změn také statut Palestiny. V této souvislosti je třeba zmínit britský dokument z listopadu roku 1917, jímž byla Balfourova deklarace.

1.3.3.3 Balfourova deklarace

Během první světové války začaly britské vládnoucí kruhy více naslouchat představám a požadavkům silícího sionistického hnutí. K čelným britským politikům, kteří se sionisty jednali ohledně zřízení židovské domoviny na Blízkém východě, patřili například lord Alfred Milner, generál Jan Christian Smuts, nebo Arthur Balfour.²⁶ Politické aspirace sionistického hnutí našly výraz již koncem 19. století, kdy byl v roce 1897 svolán do Basileje první sionistický kongres, na kterém byl přijat plán na vytvoření židovské domoviny v Palestině zajištěné veřejným právem.²⁷ Výrazným propagátorem myšlenky ustavení židovského státu byl Theodor Herzl (1860-1904), autor spisu *Židovský stát (Der Judenstaat)* z r. 1896. K naplnění tohoto plánu byla ustavena Světová sionistická organizace. Přes ostré protesty osmanské správy i některých místních Arabů proti židovskému přistěhovalectví, a to zejména ze střední a východní Evropy, židovská komunita v Palestině zhruba od 80. let 19. století neustále narůstala. Snahy sionistů o navýšení počtu židovských přistěhovalců, a to i bez politických záruk, bývají označovány jako „praktický sionismus“.

Již zmíněný první sionistický kongres v roce 1897 inicioval nezbytné konkrétní kroky směrem k uskutečnění tohoto snu, které spočívaly v podpoře kolonizace Palestiny židovskými zemědělskými a průmyslovými dělníky, ve sjednocení židovské populace kolem institucí zakládaných za tímto účelem, v

---

²⁵ Pod britským poručnictvím se Hášimovci poté dostali k moci také v Zajordánsku (Husajnův syn Abdulláh), v r. 1946 přejmenovaném na Jordánsko a také v Iráku (Husajnův syn Fajsal).

²⁶ Arthur James Balfour (1848-1930), někdejší britský premiér, byl ministrem zahraničí ve vládě Davida Lloyd George (1863-1945). Lord Alfred Milner (1854-1925), vrchní komisař v jižní Africe, se v roce 1918 stal ministrem války. Jan Christian Smuts (1870-1950) byl anglický generál a jihoafrický politik.

²⁷ V roce 1902 Herzl jednal o ustavení židovského státu mimo jiné také s Josephem Chamberlainem, britským ministrem kolonií (1836-1914), který posléze jako vhodné místo pro Novou Palestinu navrhol africkou Ugandu. Tento návrh byl v roce 1905 sionistickým kongresem odmítnut. Po Herzlově smrti v jeho úsilí v Británii pokračoval Chajim Weizmann (1874-1952), mimo jiné blízký přítel britského premiéra Lloyd George. Weizmann se v r. 1948 stal prvním prezidentem Izraele.

posílení židovského národního citění a povědomí, a rovněž i v zajištění mezinárodní diplomatické podpory. Druhý sionistický kongres svolaný v roce 1898 byl se svými 350 účastníky dokladem značně rychle sílícího hnutí. Vznikala řada institucí jako Židovský koloniální trust v roce 1899 nebo Židovský národní fond v roce 1901, určený pro vykupování půdy v Palestině. Získaná půda pak byla považována za nezcizitelný majetek židovského národa.²⁸ Nabytí půdy v Palestině bylo jedním z klíčových záměrů sionistů. Počet přistěhovalců postupně narůstal a v roce 1914 se počet židovského obyvatelstva zvýšil na přibližně 85 tisíc, což představovalo asi 12 procent z celkového počtu tamní populace.²⁹

Balfourova dohoda se stala mezníkem vztahů Británie k sionistům a jejich snahám během první světové války. Lze ji pokládat za dovršení dlouholetého vyjednávání mezi vedoucími představiteli sionismu a britskými vládními činiteli. V červenci 1917 se britská vláda rozhodla zaujmout k této záležitosti oficiální stanovisko. Předním sionistou, baronem Lionelem Rothschildem (1868-1937) byl předložen koncept deklarace, na jejímž přesném znění britští politikové několik měsíců obezřetně pracovali. 2. listopadu 1917 poslal ministr zahraničí Arthur Balfour Rothschildovi vládní verzi prohlášení³⁰, která je známa jako Balfourova deklarace. Důležitá část textu zní: „*Vláda Jeho Veličenstva pohlíží příznivě na zřízení národního domova pro židovský lid v Palestině a použije svého nejlepšího přičinění, aby usnadnila dosažení tohoto cíle, přičemž se jasně rozumí, že nebude učiněno ničeho, co by mohlo poškodit občanská a náboženská práva existujících nežidovských společenství v Palestině či práva a politický statut Židů v jakékoli zemi.*“³¹

Výsledná formulace byla dostatečně vágní a nejednoznačná, aby Británii poskytla prostor k případnému manévrování. V deklaraci se nehovoří o Židovském státu, ale o židovské národní domovině. Zmínka je zde rovněž o ochraně civilních a náboženských práv nežidovských obyvatel Palestiny, nikoli

---

²⁸ HOURANI, A. *A History of the Arab Peoples*, c. d., s. 323.

²⁹ Tamtéž, s. 288-289.

³⁰ Poslední verze byla osobně odsouhlasena americkým prezidentem Woodrow Wilsonem.

³¹ Cit. podle *Dokumenty k otázce Blízkého a Středního východu*, Praha: MZV, 1963, s. 24.

však o ochraně jejich práv politických. Britská vláda přes nesouhlasný postoj většiny britských Židů chovala naději, že deklarace povzbudí americké a ruské Židy k podpoře válečných aktivit spojenců. V britském zájmu bylo rovněž omezení přílivu uprchlíků (mezi nimiž bylo i hodně židovských imigrantů) do země, čemuž by zřízení židovské domoviny ve vzdálené Palestině napomohlo.

1.3.4. Weizmann-Fajsalova dohoda

V roce 1918, poté co Britové s Tureckem uzavřeli příměří, odešly z Palestiny poslední turecké jednotky. Kontakty mezi Británií a Araby se v této době neodehrávaly pouze na nejvyšší úrovni. V lednu 1919 došlo k podepsání dohody mezi významným sionistou a Herzlovým pokračovatelem Chajimem Weizmannem (1874-1952) a Fajsalem. Weizmann v ní sliboval podpořit arabský stát v Sýrii a na oplátku očekával z emírovy strany pochopení pro plány sionistů v Palestině, čemuž se Fajsal nebránil. Jeho podmínkou podpory židovského přistěhovalectví uvedenou v dodatku smlouvy však bylo ustavení vlastního státu v Sýrii. Dohoda následně ztroskotala na nedodržení slibů ze strany Británie. Světová sionistická organizace předložila své první plány ohledně teritoria židovského státu ve svém memorandu Nejvyšší radě na Pařížské mírové konferenci v únoru 1919. Zamýšlené hranice státu značně přesahovaly východní břeh řeky Jordán.³² Návrh byl vítěznými mocnostmi odmítnut.

V květnu 1920 byl velmocemi nad Palestinou vyhlášen britský mandát a v duchu Balfourovy deklarace začala být budována židovská národní domovina. Prvním britským komisařem pro Palestinu se stal sir Herbert Samuel (1870-1963). Internacionalizace tohoto území v souladu se Sykes-Picotovou dohodou již nebyla aktuální. Opětovně zvítězil pragmatismus britských zájmů v oblasti.

1.3.5 Mandáty Společnosti národů

Řešení aktuální situace na Blízkém východě se stalo důležitou součástí činnosti Společnosti národů. Z hlediska poválečného uspořádání a správy území v této oblasti po zániku Osmanské říše bylo důležité, že se Společnost národů

---

³² Blíže viz PÚČIK, P. (ed.). *Palestinská otázka v dokumentech*, c. d., s. 229.

zavázala pomoci k blahobytu a rozvoji národům, které byly podle jejího soudu dosud nezpůsobilé samostatně si vládnout, tj. koloniím, protektorátům či mandátním územím.³³

Mezinárodní mandát jako institut mezinárodního práva se objevil po roce 1918. Mandáty se staly formou mezinárodního poručení koloniálních území poražených velmocí. Mocnosti se měly stát zodpovědnými za řízení, sociální a kulturní úroveň a rozvoj obyvatelstva mandátních území do doby, než budou uznány za natolik rozvinuté, aby se mohly osamostatnit. Územní výsost na mandátním území vykonávala spravující mocnost, kterou k tomu pověřila Společnost národů. Územní výsost je přitom podle mezinárodního práva chápána jako výkon veškeré moci zákonodárné, výkonné a soudní ze strany územního suveréna vůči všem obyvatelům a věcem na svém teritoriu.³⁴ Svěřené území měl stanovený stát povinnost spravovat tak, aby se nositel územní suverenity mohl mocensky ustálit a země pod mandátní správou mohla později vyhlásit samostatnost.³⁵

Mandáty Společnosti národů byly trojího druhu. Mandáty typu A) zahrnovaly Sýrii a Libanon, Palestinu a Zajordánsko (Transjordánsko) a Irák. Vzhledem ke stupni vyspělosti těchto národních společenství byla uznána jejich existence jako samostatných národů a počítalo se s tím, že po určitém čase podpora mandatáře přestane. Mandáty typu B) se týkaly méně pokročilých národů, kde územní správa byla prováděna mandatářem za určitých záruk ve prospěch místního obyvatelstva. Patřily sem například Kamerun a Togo, Tanganika a Ruanda-Urundi. U mandátů typu C) vykonával mandatář místní správu jako na integrující části svého vlastního území. Sem se řadí Jihozápadní Afrika, Nová Guinea, Samoa, Nauru, Marshallovy ostrovy, Mariany a německé kolonie severně od rovníku. Mandáty měly být vykonávány v zájmu jak chráněných osob, tak také v zájmu celého mezinárodního společenství.³⁶

---

³³ POTOČNÝ, M. *Mezinárodní organizace*, Praha: Svoboda, 1980, s. 22-23.

³⁴ Tamtéž, s. 211.

³⁵ ČEPELKA, Č.; ŠTURMA, P. *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, s. 213.

³⁶ DAVID, V.; SLADKÝ, P.; ZBOŘIL, F. *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: Linde Praha, 2004, s. 146-147.

Společnost národů si vzala dohled nad správou mandátních území za svůj úkol. Podle odst. 7 čl. 22 Paktu měl mandatář jednou ročně podávat Radě zprávu o svěřeném území a výroční zprávy byly poté zkoumány stálou komisí, která měla podávat Radě posudky ohledně provádění mandátu. Komise sama však neměla prostředky, jak mocnosti vykonávající mandátní správu účinně ovlivňovat. Rozsah pravomocí, dozoru nebo správy byl podle odst. 8 čl. 22 Paktu vymezen v každém jednotlivém případě Radou, „*leđa že by se členové Společnosti o tom dohodli mezi sebou.*“³⁷ Podle M. Potočného Pakt takto legalizoval koloniální systém. Jednalo se podle něho o manévr, který měl „*zastřít převod kolonií poražených zemí na vítěze, zejména Velkou Británii a Francii a právně zakotvit jejich přechod do rukou nových majitelů.*“³⁸ O privilegovaném postavení Británie a Francie v rámci Společnosti národů svědčí mimo jiné skutečnost, že se po celá desetiletí tyto velmoci dělily o funkci Generálního sekretáře Společnosti a jeho náměstka.³⁹

Na Blízkém východě tak po rozpadu Osmanské říše vznikly mandáty Společnosti národů, jejich časový horizont však nebyl specifikován. K rozčlenění území a ustavení mandátní správy došlo na konferenci dohodových mocností v italském San Remu v dubnu 1920. Výsledky konference pak byly následně potvrzeny Radou Společnosti národů v červenci 1922.

1.3.5.1 Mandátní správa v Palestině

Palestina byla oficiálně předána Velké Británii jako mandát typu A). Podle čl. 22 Paktu Společnosti národů z června 1919 některá společenství, spadající dříve pod svrchovanost států, jež je ovládaly, dosud nedosáhla stupně rozvoje potřebného k tomu, aby se stala plně nezávislými tak, aby obstála v náročných podmínkách moderního světa. Čl. 22 odst. 1 uvádí, že „*...by měla být uplatňována zásada, že blahobyt a rozvoj takových národů je svatým úkolem civilizace [...]*“ Odst. 3 téhož článku konstatuje: *Charakter mandátu se musí lišit*

---

³⁷ MRÁZEK, J. *Dokumenty ke studiu mezinárodního práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, s. 13.

³⁸ Cit. podle POTOČNÝ, M. *Mezinárodní organizace*, c. d., s. 28.

³⁹ VALUCH, J.; RIŠOVÁ, M.; SEMAN, R. *Právo mezinárodních organizací*. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 77.

podle stupně vývoje národa, zeměpisné situace území, jeho hospodářských podmínek a jiných podobných okolností. Čl. 22 odst. 4 říká, že „jisté obce, jež dříve náležely turecké říši, dosáhly stádia vývoje, na němž může bý prozatímně uznána jejich existence jako nezávislých států, za podmínky, že jim mandatář bude poskytovat administrativní rady a pomoc, dokud nebudou schopny samostatnosti. Prání těchto obcí musí být hlavní při úvaze o výměru mandatáře.“⁴⁰

Mandáty Společnosti národů na Blízkém východě byly přiděleny až na některé menší úpravy v duchu výše zmíněné Sykes-Picotovy dohody. Francie získala mandát nad Velkou Sýrií včetně Libanonu, Británie dostala mandát nad Irákem a Palestinou včetně Zajordánska (Transjordánska). Do mandátního ustanovení byla začleněna přes svůj ambivalentní obsah také Balfourova deklarace. Británie se však zasadila o to, aby se deklarace vztahovala pouze na západní část Palestiny. Zajordánsko bylo v roce 1922 od mandátního území Palestina oficiálně odděleno.⁴¹ Podle čl. 4 mandátu vznikla v Palestině Židovská agentura (Jewish Agency), řízená Světovou sionistickou organizací, jejímž posláním bylo koordinovat palestinskou politiku s ohledem na úsilí vybudovat židovskou národní domovinu. V roce 1922 vstoupila v platnost ústava Palestiny zakotvující typicky koloniální režim v čele s britským vysokým komisařem, proti níž sionisté neprotestovali.⁴²

S britskými aktivitami na Blízkém východě je spojen vznik Zajordánska. Historické hranice Palestiny nebyly za osmanské vlády jasně vytýčeny a oblast byla brána jako „jižní Sýrie.“ Pod britským mandátem se na návrh Churchilla v řídce obydlené oblasti na východ od řeky Jordán ujal vlády Fajsalův bratr Abdulláh (1921-1951). Smlouva z roku 1928 mezi Británií a Abdulláhem, který přijal titul emíra, dala zemi vlastní vládu s britským dohledem nad zahraniční a finanční politikou.

---

⁴⁰ Cit. podle PÚČIK, P. (ed.). *Palestinská otázka v dokumentech*, c. d., s. 240.

⁴¹ TERNER, E. *Dějiny státu Izrael*. Praha: Nakladatelství Kora, 1991, s. 57.

⁴² Tamtéž, s. 53.

1.3.5.2 Mandátní správa v Sýrii a Iráku

Zřízení mandátní správy se jak v Sýrii, tak také v Iráku setkalo s odporem. Z Fajsalova prohlášení na Pařížské mírové konferenci v lednu 1919 zaznívají naděje, které si ohledně samostatnosti Sýrie dělal: „*Věříme, že Sýrie, zemědělská a průmyslová oblast, hustě zalidněná usedlým obyvatelstvem, je politicky dostatečně vyspělá, aby si řídila své vlastní vnitřní záležitosti. Máme také pocit, že cizí technická pomoc a rada bude nanejvýš cenným činitelem pro náš národní růst. Jsme ochotni platit za tuto pomoc v hotovosti. Nemůžeme obětovat za ni žádnou část svobody, kterou jsme právě získali silou zbraní.*“⁴³

V Sýrii přistoupila Francie k výkonu mandátu ještě před tím, než byly jeho podmínky přijaty Radou Společnosti národů v roce 1922. Mandát byl Francouzi vynucen násilím. Po vojenském střetu v bitvě u Majsalunu v červenci roku 1920 byla vláda Arabů v Damašku v čele s králem Fajsalem odstraněna, Fajsal byl eskortován do britské Palestiny. Území bylo následně rozděleno na několik správních jednotek. Při dělení se přihlíželo k převládající náboženské denominaci obyvatel, v první řadě však šlo o účinný způsob, jak podrýt případnou protifrancouzskou solidaritu. Země byla v roce 1925 rozdělena na dvě politické jednotky, tj. Sýrii a Libanon. Tento krok byl uvítán zejména ze strany libanonských Maronitů (křesťanů).

V Iráku byla revolta v roce 1920, namířená proti britskému mandátu, potlačena. Britským ministrem kolonií se v roce 1921 stal Winston Churchill (1874-1965), který usiloval o stabilizaci britských pozic na Blízkém východě. V témže roce byla uspořádána konference v Káhiře, kde bylo rozhodnuto o dosazení hášimovského emíra Fajšala do čela Iráku (vládl 1921-33). Mandátní ustanovení byla později zanesena do vzájemné britsko-irácké smlouvy z roku 1930. Fajsalova vláda získala formální nezávislost pod podmínkou koordinace zahraniční politiky s politikou britskou. Irák se stal členem Společnosti národů, což mělo symbolizovat rovnost přístupu do mezinárodního společenství.⁴⁴

⁴³ Cit. podle PŮČIK, P. (ed.). *Palestinská otázka v dokumentech*, c. d., s. 224.

⁴⁴ HOURANI, A. *A History of the Arab Peoples*, c. d., s. 319 a 329.

Po první světové válce tak vznikly nové státní útvary, nikoli však plně samostatné. Ze všech arabských zemí zůstaly ušetřeny evropské dominance jen některé části Arabského poloostrova. Z bývalé Osmanské říše vyšel jako svobodný Jemen pod vedením zajdovského imáma Jahjy. V Hidžázu se ujal samostatné vlády šeríf Husajn, jenž přijal královský titul. Jeho vládnutí později skončilo v důsledku expanzivní politiky saúdského vládce ‘Abd al-‘Azíze ibn Saúda (1902-1953) a Hidžáz se stal součástí království Saúdské Arábie. Převažujícímu britskému vlivu v oblasti se však ani tyto země nevyhnuly. Jediným skutečně nezávislým státem se stalo Turecko. Jeho úspěšné vzdorování evropskému poddanství se stalo pro arabské státy do budoucna vzorem.

1.3.6 Vznik Státu Izrael

Pro bezpečnostní situaci na Blízkém východě měl mimořádný význam vznik Státu Izrael. K vyhlášení Státu Izrael⁴⁵ došlo den před oficiálním ukončením britského mandátu v Palestině 14. května 1948. Existence Izraele byla již následující den uznána Spojenými státy, Sovětským svazem i dalšími zeměmi.

Uznání státu je právním aktem, kterým mezinárodní společenství oficiálně uznává, že nově vzniklý útvar je skutečným suverénním státem. Společenství zároveň projevuje vůli navázat s novým subjektem mezinárodněprávní vztahy. Mezinárodní postavení vzniklého státu je tak významně posíleno. Mezinárodní společenství od nově vzniklých států zpravidla vyžaduje respektování Charty OSN a jiných důležitých mezinárodních dokumentů, vládu zákona, demokracii a dodržování lidských práv, záruky pro národnostní menšiny nebo neporušitelnost státních hranic, jež je možno měnit pouze mírovými prostředky a společnou dohodou. K dalším požadavkům patří přijetí závazků v oblasti odzbrojení, bezpečnosti a regionální stability či nešíření jaderných zbraní. Přitom platí, že takové státní útvary, které vznikly v důsledku jakékoli agrese, nemohou být mezinárodním společenstvím uznány.⁴⁶

---

⁴⁵ Jde o oficiální název nově vzniklého státu vyhlášeného Židovskou agenturou.

⁴⁶ DAVID, V.; SLADKÝ, P.; ZBOŘIL, F. *Mezinárodní právo veřejné*, c. d., s. 151-152.

1.3.6.1 Problematika vzniku státu a nabývání území

Otázku samotného vzniku nového státu obecné mezinárodní právo neřeší. Nové státy vznikají různými způsoby, například *spojením (fúzí)*, tj. sloučením již existujících států v jeden nový stát. V roce 1958 například tímto způsobem vznikla Sjednocená arabská republika sloučením Sýrie a Egypta. Dalšími způsoby vzniku nového státu může být *rozdělení* již existujícího státu na několik států nových nebo *odštěpení (secese)* části území spolu s tammním obyvatelstvem od státu existujícího, přičemž takto odtržená část se konstituuje ve stát nový. V rámci dekolonizačního procesu vznikla po roce 1945 celá řada nových států v důsledku boje bývalých nesamostatných koloniálních území proti mocnostem. Bývalé kolonie získaly nezávislost a na svém území konstituovaly státní moc (Sýrie například získala nezávislost v roce 1946).⁴⁷

Pravidla mezinárodního práva týkající se nabývání (pozbývání) státního území se řídí zásadami mezinárodního práva o ochraně územní celistvosti států, o zákazu útočné války a o právu národů na sebeurčení. Způsob nabytí státního území může být *prvotní (originární)* či *odvozený (derivativní)*.

Prvotním způsobem nabývání státního území se přitom rozumí nabytí takového území, které v době nabytí nepodléhalo suverénní moci žádného státu. Nabývající stát v tomto případě získává plnou suverenitu, která není omezena žádnými závazky, které by vyplývaly z mezinárodních smluv (*terra nullius*). Jedním z prvotních způsobů nabytí státního území je *prvotní okupace*, která je chápána jako nabytí suverénních práv k území nepodléhajícímu suverénní moci žádného státu. Při prvotní okupaci dochází k trvalému obsazení území a k dlouhodobému vykonávání suverénní moci nad ním. Je třeba poznamenat, že prvotní okupace jako mimosmluvní způsob nabytí státního území podle současného mezinárodního práva patří minulosti. Přijatou právní formou je jen mezinárodní smlouva.⁴⁸ K dalším typům prvotního způsobu nabytí státního území patří *přirozený přírůstek (akcese)* a *umělý přírůstek (akrescence)*.

---

⁴⁷ Tamtéž, s. 149-150.

⁴⁸ ČEPELKA, Č.; ŠTURMA, P. *Mezinárodní právo veřejné*, c. d., s. 215.

Odvozený způsob nabytí státního území znamená, že je nabyto území, které dosud podléhalo suverénní moci jiného státu. K těmto způsobům patří *cese*, *adjudikace*, *vydržení (preskripce)* a *anexe*.⁴⁹ Cesí území se rozumí převedení územní suverenity k jistému území z dosavadního suveréna na jiný stát mezinárodní smlouvou. Adjudikace znamená nabytí státního území na základě rozhodnutí mezinárodního orgánu. Vydržením se chápe nabytí území v důsledku dlouhotrvajícího faktického vykonávání suverénní moci nad ním. Nejde o území bez pána, nýbrž o území které na počátku vydržení podléhalo suverénní moci jiného státu.

Vzhledem k výše uvedeným principům mezinárodního práva se nejen samotný vznik Státu Izrael, ale také způsob nabytí jeho státního území stal předmětem letitého sporu, který není urovnán dodnes. Je třeba připomenout, že území Palestiny nebylo územím bez „pána“ a bez osídlení, jak zprvu mnozí sionisté za účelem ospravedlnění podpory přesídlování židovského obyvatelstva do Palestiny tvrdili. David Ben Gurion (1886-1973),⁵⁰ předseda Světové sionistické organizace, předseda Židovské agentury v Palestině a první ministerský předseda Izraele vyjádřil ve svých pamětech (angl. název Personal History) reprezentativní názor sionistů: „*Věřil jsem, tak jako i nyní, že máme na tuto zemi jasný nárok. Nikoli nárok vzít ji jiným - žádní jiní nebyli – ale právo a povinnost vyplnit její prázdnotu, navrátit život její neplodnosti, znovu vytvořit moderní verzi našeho vlastního národa. Cítil jsem, že toto úsilí dlužíme nejen sami sobě, ale i té zemi.*“⁵¹ V roce 1918 tentýž Ben Gurion přiznává: „*Není možné vyřešit spor mezi Židy a Araby [...] a musíme si toho být vědomi [...] my jako národ chceme, aby tato země byla naše, oni chtějí tuto zemi za jejich.*“⁵²

Cílevědomě prováděné postupné osídlování Palestiny židovským obyvatelstvem bylo (i přes odpor místního arabského obyvatelstva) uskutečňováno v souladu s plány sionistů na ustavení vlastního státu, o kterých jsme se již zmínili. Přistěhovalecké vlny židovského obyvatelstva (alija, hebr.

---

⁴⁹ DAVID, V.; SLADKÝ, P.; ZBOŘIL, F. *Mezinárodní právo veřejné*, c. d., s. 155-158.

⁵⁰ David Ben Gurion byl ministerským předsedou Izraele v letech 1948-1953 a opět v letech 1955-1963.

⁵¹ KAMRAVA, M. *The Modern Middle East*, c. d., s. 76.

⁵² Cit. podle ČEJKA, M. *Izrael a Palestina*, Brno: Centrum strategických studií, 2005, s. 42.

vzestup), trvající zhruba již od 80. let 19. století, postupně měnily poměr původního arabského obyvatelstva a přichozích židovských osadníků. Podle statistik žilo v Palestině kolem roku 1800 asi 5000 osob z celkově odhadovaného počtu 2,5 až 3 miliónů Židů na světě. Na konci první světové války tvořili Židé asi 10 % obyvatelstva Palestiny, před vypuknutím druhé světové války to již bylo přibližně 30%. Tento nárůst souvisel mimo jiné i s pronásledováním židovského obyvatelstva fašisty v Evropě.⁵³

Za podpory vlivných světových velmocí a konečně i rozhodnutím OSN, vedoucí mezinárodní organizace zajišťující mezinárodní mír a bezpečnost, se dlouholetý plán sionistů ustavit vlastní stát podařilo, i vzhledem k událostem druhé světové války, uskutečnit. Spojené státy Izrael uznaly *de facto*, což znamená, že šlo o uznání omezené a prozatímní, které lze kdykoli odvolat. Tehdejší ČSR a SSSR uznaly Izrael *de iure*, což znamená plné, konečné a neodvolatelné uznání státu. Právní účinky takového uznání pomíjejí v případě, kdy stát fakticky zanikne. Arabské státy, jmenovitě Egypt, Jordánsko, Irák, Sýrie, Libanon a Saúdská Arábie se však rezoluci Valného shromáždění OSN č. 181 (1947)⁵⁴ nepodřídily a Izrael jako nově vzniklý stát neuznaly.

---

⁵³ KAMRAVA, M. *The Modern Middle East*, c. d., s. 76-77.

⁵⁴ www.un.org/depts/dhl/resguide/r2.htm.

2. OTÁZKA MEZINÁRODNÍ BEZPEČNOSTI NA GOLANSKÝCH VÝŠINÁCH

Syrské Golanské výšiny byly po první světové válce součástí britského mandátu Palestina, ve 20. letech se dostaly pod správu Francie a v roce 1946 se staly součástí samostatného syrského státu. Mezi rokem 1948 (tj. rok vzniku Izraele), a rokem 1967 byly Golanské výšiny několikrát cílem útoků ze strany Izraele, na které místní obyvatelé a syrská vojska odpověděli obrannými akcemi. Napadání syrských pohraničních hlídek bylo Organizací spojených národů odsouzeno. V roce 1967 byly Golanské výšiny Izraelem okupovány a tento stav trvá dodnes.

2.1 Základní údaje o Golanských výšinách

Golanské výšiny se rozkládají v jihozápadní části Sýrie a mají významnou strategickou polohu. Na severním okraji se nachází hora Hermon (Džebel aš-Šejch, 2814 m nad mořem), která zároveň tvoří hranici s Libanonem. Na západní straně leží tzv. Africko-asijská kotlina, která spolu s řekou Jordán (Al Šariá) vytváří přírodní hranici s Izraelem. Nachází se zde také důležitá zásobárna vody, jezero Tabaria (tj. Galilejské jezero, 212 m pod mořem). Na jižní straně protéká stejnojmenným údolím řeka Jarmuk, která tvoří hranici s Jordánskem. Na východním okraji Golanských výšin teče řeka Rakad, která toto území odděluje od krajů Dará a Damašek. Rozloha Golanských výšin je 1860 km², přičemž výšiny vytvářejí pásmo, jehož délka dosahuje 67 km, šířka pak činí v nejširším bodě 25 km.⁵⁵

V roce 1965 byl počet obyvatel Golanských výšin přibližně 121 000. Ti byli soustředěni v 82 obcích s hlavním centrem v Kunajtře. Na území Golanských výšin žili do roku 1967 kromě arabských kmenů také Čerkesové a Turkméni. Většina obyvatelstva vyznává sunnitský islám, ve velké míře jsou zastoupeni i Drúzové⁵⁶ a křesťané. Od Šestidenní války v roce 1967, kdy většinu

---

⁵⁵ AL HASKEER, A. M. *Al Golan-Muftah al salam fi al shark al awsat*. Beirut: Bisan, 1999, s. 11.

⁵⁶ Sekta Drúzů vznikla v 11. století odštěpením od šiitského směru Ismáilovců. Žijí převážně na území Sýrie, Libanonu a Izraele. Vyznačují se svým esoterním učením, nepovolují přestup na jinou víru. Viz. HAERI, Š. F. *Základy islámu*. Olomouc: Votobia, 1997, s. 94-95.

území Golanských výšin dostal pod svoji kontrolu Izrael, poklesl počet obyvatel na současných přibližně 39 000.

Území je bohaté na vodní srážky a vodní zdroje, včetně léčivých minerálních pramenů. Většina vodních pramenů se nachází na západním svahu Golanských výšin v údolí Hula. Nejdůležitějším zdrojem je pramen Banijas, který tvoří základ řeky Jordán. Jezero Al-Hula o rozloze 32 km², ležící západně od kraje Kunajtra, bylo po zabrání Golanských výšin Izraelci vysušeno a nyní se na tomto území nachází velmi úrodná půda. Další a nejvýznamnější zásobárnou vody je jezero Tabaria o délce 22 km a šířce 2 km (144 km²), které z jedné třetiny kryje spotřebu pitné vody v Izraeli.⁵⁷

2.2 Zhoršení bezpečnostní situace v 60. letech s dopadem na Golanské výšiny

Vývoj bezpečnostní situace na Blízkém východě vedl v listopadu 1966 k podepsání obranného paktu mezi Sýrií a Egyptem a ustavení jednotného vojenského velení pro případ války. Počátkem roku 1967 byla v Knesetu⁵⁸ podpořena rezoluce o „politice velké síly“ proti arabským zemím. V květnu 1967 byly ozbrojené síly Izraele rozmístěny podél syrských hranic a egyptská vojska, soustředěná na Sinajském poloostrově byla uvedena do stavu bojové pohotovosti. Na žádost Egypta byly se souhlasem generálního tajemníka OSN U Thanta (ve funkci v letech 1961-1971) staženy jednotky OSN UNEF I (United Nations Emergency Forces), umístěné po konfliktu v roce 1956 podél egyptsko-izraelské hranice. Stalo se tak na základě dohody z listopadu 1956 mezi egyptským prezidentem Násirem a tehdejším generálním tajemníkem OSN Švédem Dagem Hammaskjöldem (ve funkci v letech 1953-1961), která stanovila stažení jednotek, jakmile o to egyptská vláda požádá. Izraelská vláda v tomto aktu spatřovala přípravné kroky k přepadení Izraele. Egypt navíc pro Izrael a jeho případné spojence uzavřel Akabský záliv a Tiranskou úžinu, do té doby pod kontrolou OSN. Západní velmoci upozorňovaly na unáhlenost ve věci stažení

---

⁵⁷ AL HASKEER, A. M. *Al Golan-Muftah al salam fi al shark al awsat*, c. d., s. 60-63.

⁵⁸ Kneset je izraelský parlament.

jednotek OSN a skutečnost, že tento krok nebyl projednán Radou bezpečnosti OSN a je v rozporu s mezinárodním právem.

Kromě již existujícího obranného paktu se Sýrií z roku 1966 přistoupil Egypt k podepsání smlouvy o společné obraně také s Jordánskem (květen 1967), ke které se připojil i Irák (červen 1967). Po diplomatické aktivitě izraelského ministra zahraničí A. Ebana (1915-2002) v Paříži, Londýně a Washingtonu, vedené za účelem zjištění postoje západních velmocí, se Izrael 4. června 1967 rozhodl k preemptivnímu úderu.⁵⁹ Třetí den války získala izraelská armáda celý Sinajský poloostrov až k Suezskému průplavu. Pozemní konflikt s Jordánskem vyústil v dobytí celého Západního břehu včetně Araby obývaného Východního Jeruzaléma a dalších arabských měst (např. Ramalláh, Hebron, Betlém). Pro Sýrii byl rozhodující pátý den střetu. Izrael zahájil masivní útok, na jehož konci se izraelská armáda dostala do blízkosti Damašku a byly zabráný strategicky významné Golanské výšiny.⁶⁰

7. a 8. června 1967 Jordánsko a Egypt přijaly výzvu Rady bezpečnosti OSN k ukončení bojů. Sýrie ukončila vojenské akce 9. června, Izrael až 11. června, poté co získal celé Golanské výšiny.⁶¹ Stalo se tak v den, kdy byla přijata rezoluce Rady bezpečnosti č. 236 (1967), která odsuzovala veškerá porušení již dříve vyhlášeného příměří. Tím tzv. Šestidenní válka skončila.

Preemptivní úder se ukázal být účinným postupem, i když z hlediska mezinárodního práva nelegitimním. V průběhu pouhých šesti dnů byl zabrán Sinajský poloostrov, Západní břeh, jordánská část Jeruzaléma, Gaza, pásmo severně a jižně od Gazy a syrské Golanské výšiny, tj. území celkově třikrát větší než činila dosavadní rozloha Izraele. Ztráty na straně Izraele byly vyčísleny na méně než 1000 mrtvých, zatímco na arabské straně to bylo asi 20 000 obětí. Řady palestinských uprchlíků z roku 1948 se rozrostly o dalších 500 000 Arabů včetně 120 000 Syřanů a 250 000 Egyptanů.⁶²

---

⁵⁹ Preemptivní úder reaguje na bezprostřední ohrožení, zatímco preventivní úder je uplatňován v případě dlouhodobějšího ohrožení.

⁶⁰ Sinajský poloostrov patřil Egyptu, Golanské výšiny byly součástí syrského území. Pásmo Gazy bylo původně součástí britského mandátu Palestina a bylo v roce 1948 obsazeno Egyptem. Západní břeh, taktéž náležející mandátu Palestina, byl v roce 1948 zabrán Jordánskem.

⁶¹ KAMRAVA, M. *The Modern Middle East*, c. d., s. 118.

⁶² Tamtéž, s. 12

Válka v roce 1967 měla rovněž hluboké psychologické dopady na obou stranách konfliktu a nezůstala bez odezvy ani ve světě. V otázce Šestidenní války a jejích důsledků sehrála důležitou roli OSN. Ještě v průběhu konfliktu Rada bezpečnosti vyzvala válčící strany k ukončení bojů. Po válce rozhodla o stálé přítomnosti pozorovatelů, kteří byli pověřeni dohledem na dodržování příměří v oblasti Suezského průplavu a na Golanských výšinách.

2.3 Rezoluce Rady Bezpečnosti OSN č. 242 k situaci po Šestidenní válce

22. listopadu 1967 byla na návrh Velké Británie jednomyslně přijata rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 242 (1967).⁶³ Rezoluce zdůrazňovala nepřipustnost nabývání území válkou a nutnost usilovat o spravedlivý a trvalý mír, v němž bude moci každý stát v oblasti žít v bezpečí. Poukázala také na závazek členských států OSN jednat v souladu s čl. 2 Charty. Podle M. Potočného rezoluce obsahuje základní zásady mírového urovnání situace na Blízkém východě, bez jejichž realizace nelze dosáhnout trvalého a spravedlivého míru v oblasti.⁶⁴ Jde o následující zásady:

- stažení izraelských ozbrojených sil z území okupovaných v nedávném červnovém konfliktu
- ukončení všech nároků a ozbrojených akcí, respektování a uznání svrchovanosti, územní celistvosti a politické nezávislosti všech států v této oblasti a práva na život jejich obyvatel uvnitř bezpečných a uznaných hranic, bez hrozeb a užívání síly
  - zaručení svobodné plavby mezinárodními vodami v oblasti
  - nalezení spravedlivého řešení problému uprchlíků
- zaručení územní nedotknutelnosti a politické nezávislosti každého státu v oblasti pomocí opatření zahrnujících vytvoření demilitarizovaných zón

Rada bezpečnosti se dále obrátila na generálního tajemníka OSN se žádostí o ustanovení zvláštního zástupce pro Blízký východ, který založí a bude udržovat vztahy se zainteresovanými zeměmi tak, aby podpořil dosažení dohody

⁶³ www.un.org/documents/sc/res/1967/scres67.htm.

⁶⁴ POTOČNÝ, M. *Organizace spojených národů-čtvrté desetiletí*. Praha: Svoboda, 1985, s. 67.

a napomáhal dosáhnout mírového řešení v souladu s ustanoveními a principy rezoluce. Generální tajemník byl zároveň požádán o informování Rady bezpečnosti ve věci činnosti zvláštního zástupce v co nejkratším termínu.

Rezoluce byla jediným dokumentem OSN o urovnání důsledků stávajícího konfliktu na Blízkém východě. Klíčovým bodem byla výzva k odchodu Izraele z území okupovaných během Šestidenní války a ke vzájemnému respektování svrchovanosti a územní celistvosti všech států v oblasti. Izraelská vláda však odmítala odchod z okupovaného území a namísto toho podporovala výstavbu židovských osad na Izraelem obsazeném území.⁶⁵ Přijetí rezoluce arabskými státy ve své podstatě znamenalo uznání práva Státu Izrael na existenci. Zatímco Egypt a Jordánsko rezoluci přijaly okamžitě, Organizace pro osvobození Palestiny ji odmítla⁶⁶ a Sýrie rezoluci akceptovala teprve po válce v roce 1973.

Rezoluce č. 242 (1967) se stala důležitým dokumentem, o který se opíraly budoucí mírové aktivity na Blízkém východě, problémem se však stala její nejednotná interpretace.

Interpretaci ze strany Izraele lze shrnout do následujících bodů: A) Války v roce 1956 a 1967 byly ze strany Izraele vedeny s cílem zajistit přežití Státu Izrael. Většina nepřátelských akcí byla iniciována arabskou stranou a Izrael tak musel bojovat, aby si zajistil státní suverenitu a bezpečnost. Území, která byla v těchto válkách zabrána, se nacházejí pod izraelskou správou legitimně jak z důvodů bezpečnostních, tak také proto, aby byly nepřátelské státy odrazeny od případné agrese. B) Protože mezi znepřátelenými stranami nebyly podepsány mírové smlouvy, má Izrael za všech okolností právo podržet si kontrolu nad zabraným územím. Případné předání území by mělo být výsledkem mírové smlouvy, a nikoli podmínkou přístupu k mírovému jednání. C) Izrael tvrdí, že válka v roce 1956 byla zapříčiněna Egyptem, který znárodnil Suezský průplav a znemožnil Izraeli volnou plavbu průplavem. Tím porušil Cařihradskou úmluvu z roku 1888 a další mezinárodní smlouvy, což je akt ospravedlňující válku (*casus belli*). D) Rovněž válka v roce 1967 byla podle izraelského výkladu způsobena

---

⁶⁵ CHAPMAN, C. *Či je země zaslíbená? Pokračující krize mezi Izraelem a Palestinci*. Praha: Volvox Globator, 2003, s. 31.

⁶⁶ OOP přijala rezoluci č. 242 teprve v roce 1988.

předchozím uzavřením Tiranské úžiny, odmítnutím sil OSN, tj. mírových jednotek mise UNEF I na Sinaji, a rozmístěním egyptských vojenských sil. Jordánsko a Sýrie se zapojily do války navzdory izraelským snahám zachovat na těchto hranicích mír. E) Válka v roce 1973 znamenala překvapivý útok ze strany Sýrie a Egypta.

Podle stanoviska Arabů: A) Byla válka v roce 1956 výsledkem konspirace mezi Francií, Velkou Británií a Izraelem, kdy byla po útoku Izraele a zabití 25 egyptských vojáků porušena egyptská suverenity. Egypt poukazoval na právní odůvodněnost svého kroku odmítnout Izraeli využívat Suezský kanál a zdůrazňoval přitom své právo k sebeobraně. B) Válka v roce 1967 byla nevyprovokovaným aktem agrese, jehož cílem bylo rozšířit hranice Izraele. Území zabraná v této válce Izraelem jsou okupovaná nelegálně. C) Tato území proto musí být postoupena, aby mohlo být dosaženo míru (peace for land).

Je třeba zdůraznit, že dodržování rezolucí Rady bezpečnosti OSN je závazné pro všechny zúčastněné strany. Nesplnění rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 242 (1967) a rovněž i následujících rezolucí, týkajících se okupovaných arabských území po válce v roce 1967 je v rozporu se zásadami Charty OSN. Záminkou Izraele v případě okupovaných Golanských výšin pro nesplnění zmíněných rezolucí je tvrzení, že Golanské výšiny jsou pro Izrael z vojenského a strategického hlediska nepostradatelné. To však nemůže být legitimním důvodem pro nesplnění rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 242 (1967). V daném případě trvá situace již 45 let, na rozdíl od rezolucí Rady bezpečnosti OSN týkající se okupace Kuvajtu Irákem v roce 1990. Splnění rezoluce č. 660 z 2. srpna 1990 požadující stažení iráckých sil z území Kuvajtu bylo vynuceno silou. Stalo se tak na základě kapitoly VII Charty OSN, poté co Irák nesplnil podmínky této rezoluce do stanoveného termínu, jímž byl 15. leden 1991, daný rezolucí č. 678 z 29. listopadu 1990.⁶⁷ Připomeňme, že v případě stažení syrské armády z Libanonu v roce 2005 byla rezoluce Rady bezpečnosti OSN, vycházející ze stejné kapitoly, splněna bez jakýchkoli podmínek.

---

⁶⁷ *Fakta a čísla OSN*. New York a Praha: 2005, s. 99.

Neplnění rezoluce č. 242 (1967) ohrožuje mezinárodní mír a bezpečnost nejen v oblasti Blízkého východu, ale představuje hrozbu i pro světový mír. Je nutné respektovat zásady mezinárodního práva i dodržovat zásady Charty OSN všemi stranami konfliktu a oprostít se od politických zájmů a vlivů světových mocností. Neplnění zásad a norem mezinárodního práva snižuje důvěru mezinárodního společenství a oslabuje autoritu mezinárodních organizací.

2.4 Právní režim platný na okupovaných územích

Válečnou okupací rozumíme faktické ovládnutí území státu vojenskými silami nepřítele. Jedná se o dočasný stav, kdy územnímu státu, okupovanému cizí ozbrojenou mocí zůstává svrchovanost nad svým (nyní okupovaným) územím, okupační stát však na tomto území vykonává svou státní moc.⁶⁸ Okupace je značně starý institut, dosud z velké části upravený obyčejovými pravidly, dílčím způsobem kodifikovanými v haagském Řádu války pozemní z roku 1907 a rovněž v Ženevské úmluvě IV z roku 1949.

Na okupovaných územích by měl platit právní režim, spočívající na dvou základních, vzájemně provázaných principech. Je to zachování *statusu quo* a ochrana místních obyvatel. Vzhledem k tomu, že okupace je v mezinárodním právu chápána jako provizorní stav, měl by okupant v zájmu zachování kontinuity respektovat místní politické, hospodářské, sociální a další instituce. S dočasným charakterem okupace souvisí také přísný zákaz jednostranné anexe, který platí od roku 1945. Očekává se totiž, že stav okupace dříve či později skončí a území bude navráceno státu, kterému původně náleželo.⁶⁹ Zachování *statusu quo* může být problematické zejména za situace prodloužené vojenské okupace, která trvá i celá desetiletí. Je tomu tak například na Izraelem okupovaných arabských územích po válce v roce 1967, ke kterým patří i území syrských Golanských výšin. Vzhledem k předpokládanému pokroku, ke kterému by za normální situace došlo (tj. pokud by země nebyla okupována), je třeba hledat kompromisní řešení upřednostňující zájmy chráněných osob.

---

⁶⁸ DAVID, V.; SLADKÝ, P.; ZBOŘIL, F. *Mezinárodní právo veřejné*, c. d., s. 397.

⁶⁹ ONDŘEJ, J., ŠTURMA, P., BÍLKOVÁ, V., JÍLEK, D. a kolektiv. *Mezinárodní humanitární právo*, c. d., s. 177.

Okupující strana je povinna v rámci svých možností učinit opatření k zajištění veřejného pořádku a zachování života podle místních zákonů. Má zachovat v platnosti dosavadní právní řád a musí být respektována základní lidská práva místního obyvatelstva. Nesmí být zasahováno do poměrů, které nesouvisí s válečnou okupací.⁷⁰

Okupující mocnost vykonává pouze určitou územní, avšak nikoliv personální jurisdikci, a obyvatelstvo je tudíž povinno podle čl. 45 Řádu války pozemní okupačním silám poslušností, ne však věrností.⁷¹ Obyvatelstvo nelze nutit k účasti na válečných operacích, ani je povolávat do pomocné vojenské služby. Okupující mocnost musí respektovat život, čest a náboženské přesvědčení chráněných osob. Místní obyvatelstvo má právo na okupovaném území zůstat. Veškeré nucené přesuny a deportace z okupovaného území jsou nepřipustné, podobně jako přesídlování jiných osob na území okupovaného státu. K evakuaci, která musí mít pouze dočasný charakter, lze přistoupit jen z naléhavých bezpečnostních či vojenských důvodů. Chráněné osoby nesmějí být nuceny zůstat v oblastech, které jsou nebezpečné.⁷²

2.5 Výstavba židovských osad na území okupovaných Golanských výšin

Výstavba židovských osad se jeví jako porušení dvou významných principů mezinárodního práva, jimiž jsou zákaz přesunu civilního obyvatelstva z území okupujícího státu na okupované území, a dále zákaz trvalých změn, které nejsou ve prospěch místního obyvatelstva okupovaného území. První zásadu uvádí čl. 49 Ženevské úmluvy o ochraně civilních osob za války ze srpna 1949 takto: „*Okupační mocnost nemůže deportovati nebo přesunouti část svého vlastního obyvatelstva do území jí obsazeného.*“⁷³ Druhá zásada zdůrazňuje přechodný charakter okupace a má limitovat okupující stranu, která na okupovaném území není nabyvatelem vlastnického práva k majetku. Je

---

⁷⁰ DAVID, V.; SLADKÝ, P.; ZBOŘIL, F. *Mezinárodní právo veřejné*, c. d., s. 397.

⁷¹ MRÁZEK, J. *Dokumenty ke studiu mezinárodního práva*, c. d., s. 302.

⁷² ONDŘEJ, J., ŠTURMA, P., BÍLKOVÁ, V., JÍLEK, D. a kolektiv. *Mezinárodní humanitární právo*, c. d., s. 180.

⁷³ MRÁZEK, J. *Dokumenty ke studiu mezinárodního práva*, c. d., s. 349-350.

stanovena například v čl. 46 a čl. 52, ale i dalších člancích Haagské úmluvy o zákonech a obyčejích pozemní války z října 1907.⁷⁴ Na okupovaném území je chráněn zde nacházející se majetek jak soukromý, tak i veřejný, a to podle pravidel, která již nabyla obyčejový charakter. Nemovitý veřejný majetek musí být okupantem spravován podle pravidel práva užívajícího, což znamená, že vlastnické právo k majetku na okupanta nepřechází. Movitý veřejný majetek, který lze použít k vojenským operacím (např. zbraně, dopravní prostředky, cennosti) podléhá konfiskaci. Soukromý movitý i nemovitý majetek je chráněn, nelze ho svévolně ničit ani konfiskovat.⁷⁵

Vzápětí po ukončení Šestidenní války začal Izrael osidlovat Golanské výšiny svým civilním obyvatelstvem, čímž byl porušen výše uvedený čl. 49 Ženevské úmluvy o ochraně civilních osob za války ze srpna 1949. První izraelskou osadou na Golanských výšinách byla Merom Golan (nazývaná Kibuc Golan) založená již v červenci 1967. Následovaly další osady vesnického typu a vzniklo rovněž město Kacrin v roce 1977. Zakládání nových osad pokračovalo také v 90. letech 20. století; jednou z nich byla osada Nimrod, která se stala z polovojenského opěrného bodu civilní osadou v roce 1999. Celkem na Golanských výšinách vzniklo 34 židovských osad.

Je třeba zmínit, že si většina původního obyvatelstva Golanských výšin (převážně Drúzové), ponechala syrské občanství a odmítla nabízené občanství Státu Izrael. Obyvatelé tak činili v naději, že má okupace pouze přechodný charakter a že zabrané území bude vráceno syrskému státu. Přijetím izraelského občanství by v podstatě na tuto možnost rezignovali.

Výstavba židovských osad výrazně omezila osobní svobody původního arabského obyvatelstva. Jako příklad lze uvést budování silnic určených pouze pro osadníky či trvalou vojenskou přítomnost izraelské armády na zabraném území. K ospravedlnění zmíněné politiky Izraelců sloužily argumenty jako přirozené právo Židů na území odvěké židovské domoviny nebo bezpečnostní situace. Izrael je mezinárodním společenstvím za svoji politiku osadnictví

---

⁷⁴ POTOČNÝ, M.; ONDŘEJ, J. *Vybrané dokumenty ke studiu mezinárodních organizací*. s. 279-280.

⁷⁵ ONDŘEJ, J., ŠTURMA, P., BÍLKOVÁ, V., JÍLEK, D. a kolektiv. *Mezinárodní humanitární právo*, c. d., s. 181.

kritizován s tím, že tato není v souladu s mezinárodním humanitárním právem, které je vyjádřeno mezinárodními smlouvami, jichž je Izrael smluvní stranou.

2.6 Říjnová válka a pokračující arabsko-izraelský konflikt

6. října 1973, na židovský Den smíření (Jom Kippur), začala čtvrtá arabsko-izraelská válka. Za současné úspěšné syrské ofenzívy na Golanských výšinách překročila egyptská armáda Suezský průplav a prolomila izraelskou Bar Levovu pevnostní linii na jeho východním břehu.⁷⁶ Válka se zpočátku vyvíjela ve prospěch arabských armád, které byly vybaveny novou sovětskou vojenskou technikou, a oproti roku 1967 byly také lépe vycvičeny i disciplinovány. Zhruba po třech dnech bojů však nastal zlom a Izrael poté nabyl na převaze (mimo jiné i v důsledku mohutných dodávek amerických zbraní). Postupující izraelská armáda okupovala egyptské území až k městu Suez a na severní frontě se dostala až na přístupovou cestu k Damašku, který byl spolu s dalšími cíli bombardován.⁷⁷

2.7 Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 338 (1973)

Na nastalou situaci bezprostředně reagovala Rada bezpečnosti OSN. Podle jejího usnesení z 21. října 1973 měly být vojenské operace zastaveny následujícího dne. Na dalším zasedání 22. října byla Radou bezpečnosti OSN přijata rezoluce č. 338 (1973),⁷⁸ požadující ukončení veškerých vojenských akcí na všech arabsko-izraelských frontách nejpozději do dvanácti hodin po přijetí tohoto rozhodnutí. Rezoluce dále vyzvala zúčastněné strany, aby po uzavření příměří začaly neprodleně naplňovat rezoluci Rady bezpečnosti OSN č. 242 z roku 1967 ve všech jejích částech. Rezoluce také rozhodla, že okamžitě a současně s příměřím budou zahájena jednání mezi zúčastněnými stranami k dosažení spravedlivého a trvalého míru na Blízkém východě. Egypt a Sýrie rezoluci přijaly, Izrael v bojích pokračoval až do další rezoluce schválené 23. října. Příměří bylo nakonec uzavřeno 11. listopadu 1973.

---

⁷⁶ Jordánsko se útoku neúčastnilo, údajně nebylo informováno. Posléze však poslalo do Sýrie vojsko, podobně jako Irák.

⁷⁷ TERNER, E. *Dějiny státu Izrael*, c. d., s. 170.

⁷⁸ www.un.org/documents/sc/res/1973/scres73.htm.

2.8 Mírové mise OSN směřující k urovnání konfliktu

2.8.1 Mise UNEF II na Sinaji

V lednu 1974 došlo k izraelsko-egyptské dohodě o vytvoření nárazníkového pásma, které poté obsadily jednotky OSN. Pásmo bylo ještě dále rozšířeno dohodou uzavřenou v září 1975. Mírová mise OSN na Sinaji, tzv. UNEF II (United Nations Emergency Force II),⁷⁹ sestávala ze 7000 mužů a měla působit šest měsíců. Mandát byl opakovaně obnovován až do července 1979, kdy mise skončila své působení v souvislosti s dvoustranným jednáním mezi Izraelem a Egyptem, zprostředkovaným USA, které vyústilo v uzavření dohody v Camp Davidu v roce 1978. O rok později, 26. března 1979 pak došlo ve Washingtonu k podpisu mírové smlouvy mezi Izraelem a Egyptem, podle níž se Izrael stáhl ze Sinajského poloostrova, a ten se vrátil pod správu Egypta.⁸⁰

2.8.2 Mise UNDOF na Golanských výšinách

Dohoda mezi Sýrií a Izraelem na schůzi vojenské pracovní komise byla podepsána 31. května 1974. Byla výsledkem diplomatické iniciativy OSN a týkala se ustavení území oddělujícího obě strany konfliktu a dvou stejně rozlehlých zón s omezeným počtem vojska a zbraní po obou stranách vymezeného území. Na Golanských výšinách dále došlo k rozmístění jednotek OSN pro dohled nad odpoutáním zneprátelených stran UNDOF (angl. United Nations Disengagement Observer Force).

Mise UNDOF vznikla na základě rezoluce Rady bezpečnosti č. 350 (1974) z 31. května 1974, tj. ve stejný den, kdy byla podepsána dohoda mezi Sýrií a Izraelem. Deklarovaným cílem rezoluce bylo udržet příměří mezi Izraelem a Sýrií, dohlížet nad oddělením izraelských a syrských jednotek a provádět dohled nad vyhrazeným územím podle výše uvedené dohody. V červnu 1974 bylo generálním tajemníkem OSN jmenováno prozatímní velení UNDOF, které

---

⁷⁹ <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/undof/background.shtml>.

⁸⁰ POTOČNÝ, M. *Organizace spojených národů-čtvrté desetiletí*, c. d., s. 68. S Jordánskem Izrael uzavřel mírovou smlouvu až v roce 1994. Viz *Fakta a čísla OSN*, c. d., s. 91.

v Damašku ustavilo své provizorní ústředí. Logistickou podporu poskytly jednotky UNEF II. V polovině června 1974 dosáhl počet členů mise UNDOF 1218 vojáků, což se blížilo původně stanovenému počtu 1250.

UNDOF dohlíží nad územím, které odděluje obě strany konfliktu. To má délku více jak 75 km (46,6 míle) a šířku, která je v nejužším bodě na jihu 200 metrů (0,12 míle), a v nejširším bodě přibližně 10 km (6,21 míle). Toto území je tvořeno kopcovitým terénem, kterému na severu dominuje hora Hermon (2814 m.n.m). Oblast je obydlená a je pod správou a policejním dohledem syrských úřadů. Kromě jednotek UNDOF sem nemají přístup žádné jiné vojenské ozbrojené složky.

Mandát je od roku 1974 prodlužován vždy o šest měsíců. Generální tajemník OSN přitom opakovaně konstatuje, že přes momentální klid panující v izraelsko-syrském sektoru je situace na Blízkém východě velmi napjatá, a se vši pravděpodobností bude i nadále, „*pokud a dokud nebude dosaženo celkového urovnání, které se bude týkat veškerých aspektů problému Blízkého východu.*“⁸¹ Za stávajících okolností je pokračující přítomnost jednotek UNDOF na daných stanovištích v oblasti pokládána za zásadní. Mise UNDOF trvá dodnes.⁸² K jejímu poslednímu prodloužení byl dán souhlas rezolucí Rady bezpečnosti č. 2028 z prosince 2011 a mandát vyprší 30. června 2012. Mise se účastní vojenské jednotky z Rakouska, Kanady, Chorvatska, Indie, Japonska a Filipín.

2.9 Zákon o Golanských výšinách

Po Šestidenní válce v roce 1967 získal Izrael většinu území Golanských výšin. V roce 1981 byl schválen izraelský zákon o Golanských výšinách, který aplikoval izraelské právo na toto syrské území. Zákon byl ratifikován Knesetem 14. prosince 1981. Byl schválen až ve třetím čtení a vystaven kritice ze strany opozice s tím, že může zabrzdit potenciální mírová jednání se Sýrií. Zákon o Golanských výšinách obsahuje následující ustanovení:

---

⁸¹ <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/undof/mandate.shtml>.

⁸² *Fakta a čísla OSN*, c. d., s. 91.

1. Právo, jurisdikce a správa Státu Izrael budou aplikovány na Golanských výšinách, jak je popsáno v dodatku.
2. Tento zákon nabyde platnosti v den jeho schválení v Knesetu.
3. Ministr vnitra bude pověřen provedením tohoto zákona a je oprávněn, po konzultaci s ministrem spravedlnosti, stanovit nařízení pro jeho implementaci a formulovat předpisy pro přechodná opatření týkající se kontinuity aplikace směrnic, předpisů, administrativních nařízení, práv a povinností, které byly platné na Golanských výšinách již před aplikací tohoto zákona.⁸³

Přijetí zákona o Golanských výšinách bylo odsouzeno Radou bezpečnosti OSN v rezoluci č. 497 ze 17. prosince 1981.⁸⁴ Rezoluce potvrzuje, že získání teritoria silou je nepřijatelné podle Charty OSN, principů mezinárodního práva a příslušných rezolucí Rady bezpečnosti. V čl. 1 uvádí, že rozhodnutí Izraele aplikovat svoje právo, jurisdikci a správu na syrských Golanských výšinách je nulitní a mezinárodně neplatné. Rezoluce dále požaduje, aby Izrael coby okupující síla zrušil své rozhodnutí. V čl. 3 rezoluce uvádí, že veškerá ustanovení Ženevské úmluvy o ochraně civilních osob za války z 12. srpna 1949 i nadále platí ve vztahu k syrskému území okupovanému v roce 1967 Izraelem. Ve čl. 4 rezoluce žádá Generálního tajemníka OSN, aby během dvou týdnů podal Radě bezpečnosti zprávu o implementaci této rezoluce, a v případě, že by Izrael tomuto rozhodnutí nevyhověl, rezoluce stanoví potřebu dalšího urgentního jednání.⁸⁵

2.9.1. Anexe jako nelegální forma nabytí území

Kritici izraelského zákona o Golanských výšinách chápali jeho schválení jako anexi, přestože se v zákoně tento termín přímo nevyskytuje. Dodejme, že anexi se rozumí násilné připojení celého území nebo části území jiného státu po vojenské porážce jednostranným aktem vítězného státu. Získat cizí státní území formou anexe bylo právně přípustné v době volného používání ozbrojené síly. V souvislosti s kogentním zákazem uchýlování se k síle se tento způsob nabývání

---

⁸³ <http://www.mfa.gov.il/MFA/Peace+Process/Guide+to+the+Peace+Process/Golan+Heights+Law.htm>.

⁸⁴ Oficiální stránky OSN <http://www.un.org>.

⁸⁵ Tamtéž.

státního území stal nelegálním a to podle čl. 2 odst. 4 Charty OSN.⁸⁶ V dnešní době anexi zakazuje jak mezinárodní humanitární právo, tak i obecné mezinárodní právo.⁸⁷

2.10 Valné shromáždění OSN k otázce okupovaných arabských území

Otázkou řešení přetrvávajících problémů na Blízkém východě se aktivně zabývá OSN, jejíž činnost lze posuzovat mimo jiné na základě zpráv generálního tajemníka OSN, které jsou každoročně podávány Valnému shromáždění a Radě bezpečnosti. Zejména významným bylo z tohoto pohledu 38. zasedání Valného shromáždění v prosinci 1983, které po zprávě generálního tajemníka situaci na Blízkém východě posoudilo a schválilo šest rezolucí, dotýkajících se jednotlivých aspektů blízkovýchodní problematiky.

Jedna z rezolucí⁸⁸ se zabývala otázkou okupovaných arabských a palestinských území, zejména okupovaného syrského území. Bylo konstatováno, že aktivity Izraele směřující k anektování okupovaných území včetně Jeruzaléma jsou nezákonné a byly vyhodnoceny jako porušování mezinárodního práva a nedodržení příslušných předchozích rezolucí OSN. Rezoluce potvrdila nezbytnost úplného a bezpodmínečného stažení Izraele ze všech okupovaných území od roku 1967 a deklarovala, že odchod Izraele z těchto území je základním předpokladem dosažení celkového a spravedlivého míru na Blízkém východě.

Izrael byl dále kritizován pro porušování zásad obsažených v Chartě OSN a neplnění závazků vyplývajících z Charty a rovněž z rezoluce Valného shromáždění č. 273/III z 11. května 1949.⁸⁹ USA byly odsouzeny za to, že jako stálý člen Rady bezpečnosti znemožnily použitím práva veta podniknout proti Izraeli opatření podle kapitoly VII Charty. Rezoluce vyzvala členské státy OSN nejen k zastavení dodávek zbraní, výzbroje a veškeré vojenské pomoci Izraeli, ale i k zastavení ekonomické, finanční i technické pomoci a také k přerušení

---

⁸⁶ ČEPELKA, Č.; ŠTURMA, P. *Mezinárodní právo veřejné*, c. d., s. 216.

⁸⁷ ONDŘEJ, J., ŠTURMA, P., BÍLKOVÁ, V., JÍLEK, D. a kolektiv. *Mezinárodní humanitární právo*, c. d., s. 172.

⁸⁸ Rezoluce Valného shromáždění A/RES/38/180A.

⁸⁹ POTOČNÝ, M. *Organizace spojených národů-čtvrté desetiletí*, c. d., s. 69.

diplomatických, obchodních i kulturních styků. Cílem byla izolace Izraele ve všech oblastech, a to nejen ze strany členských států OSN, ale i ze strany nečlenských států, mezinárodních odborných organizací a dalších mezinárodních institucí.

Valné shromáždění odsoudilo pokračující okupaci Golanských výšin. Prohlásilo rozhodnutí Izraele ze 14. prosince 1981 ohledně zákonů, jurisdikce a správy na okupovaných Golanských výšinách za akt agrese ve smyslu ustanovení čl. 39 Charty OSN⁹⁰ a rezoluce Valného shromáždění č. 3314/XXIX, obsahující definici agrese. Poznamenejme, že agrese je obecně definována v čl. 1 uvedené rezoluce, který stanoví: „*Agresí je použití síly státem proti svrchovanosti, územní celistvosti nebo politické nezávislosti jiného státu, nebo jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s Chartou OSN...*“.⁹¹

Zmíněný krok Izraele byl označen za nezákonný a neplatný od samého počátku. Valné shromáždění dále prohlásilo, že okupace Golanských výšin představuje trvalou hrozbu pro mezinárodní mír a bezpečnost. Bylo potvrzeno, že se na syrské území, které je okupováno od roku 1967, vztahují veškerá příslušná ustanovení Haagské úmluvy o zákonech a obyčejích války z roku 1907 a také ustanovení Ženevské úmluvy o ochraně civilních osob za války ze srpna 1949. Strany těchto úmluv byly vyzvány k jejich plnění.⁹²

Valné shromáždění OSN se na svém každoročním zasedání v rámci jednání o Blízkém východě opětovně vyjadřuje k situaci na Golanských výšinách. Poslední rezoluce Valného shromáždění OSN č. A/RES/66/19 z 26. ledna 2012 týkající se Golanských výšin potvrzuje, že:

- území nelze nabýt silou a žádá Izrael o zrušení rozhodnutí o anexi okupovaných Golanských výšin
- všechna rozhodnutí související s Haagskou úmluvou o zákonech a obyčejích války z roku 1907 a ustanovení Ženevské úmluvy o ochraně civilních osob za

---

⁹⁰ Viz MRÁZEK, J. *Dokumenty ke studiu mezinárodního práva*, c. d., s. 19.

⁹¹ MRÁZEK, J. *Právo mezinárodní bezpečnosti a odzbrojení*, c. d., s. 132. K otázce definice agrese viz. též UNITED NATIONS. *The Work of the International Law Commission*. New York: United Nations, 1980, s. 28 -31.

⁹² CHUTNÁ, M.; JÍLEK, D. *Mezinárodní právo humanitární v dokumentech*. Brno: Masarykova univerzita, 1994, s. 154 a dále.

války ze srpna 1949⁹³ i nadále platí na území okupovaných syrských Golanských výšin, a apeluje na zainteresované strany, aby dodržovaly tato ustanovení

- je znepokojeno pokračující okupací území a potvrzuje zákaz výstavby židovských osad i jakýchkoliv jiných aktivit na tomto území
- trvající okupace představuje bariéru pro uskutečnění trvalého a spravedlivého míru v oblasti Blízkého východu
- je potřeba obnovit mírový proces mezi Sýrií a Izraelem v bodě, kde byla jednání přerušena
- že Izrael doposud nesplnil rezoluci Rady bezpečnosti OSN č. 497 z roku 1981 a prohlašuje, že rozhodnutí Izraele ze dne 14. prosince 1981 o anexi Golanských výšin není právně legitimní a žádá Izrael o zrušení tohoto rozhodnutí
- požaduje stažení Izraele z okupovaných Golanských výšin na hranice z června 1967, a to podle rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 242 (1967)⁹⁴

Je třeba zdůraznit, že Valné shromáždění je hlavním jednacím orgánem OSN. Sestává ze zástupců všech členů OSN, kteří se scházejí na pravidelných jednáních jednou ročně (kromě zvláštních či naléhavých zvláštních zasedání). Každý z členů má jeden hlas. Pravomoci Valného shromáždění jsou široké a všeobecné, neboť může jednat o všech otázkách v rámci Charty OSN a také těch, které se týkají pravomocí a funkcí jiných orgánů s výjimkou otázek, jimiž se zabývá Rada bezpečnosti. Pokud jde o problematiku v souvislosti s udržení mezinárodního míru a bezpečnosti, zabývá se zejména obecnými zásadami spolupráce, projednává však i konkrétní otázky mezinárodního míru a bezpečnosti a může upozorňovat na potenciálně hrozící nebezpečí. Svoje doporučení, která jsou v této oblasti právně nezávazná, adresuje členům OSN nebo Radě bezpečnosti. Pravomoc Valného shromáždění je na poli udržování míru značně omezena ve prospěch Rady bezpečnosti.⁹⁵

Rada bezpečnosti je naopak orgánem, který má podle čl. 24 Charty OSN hlavní odpovědnost za udržení mezinárodního míru a bezpečnosti. Rozhodující postavení Rady bezpečnosti je v tomto smyslu ukotveno také v čl. 51 Charty,

---

⁹³ CHUTNÁ, M.; JÍLEK, D. *Mezinárodní právo humanitární v dokumentech*, c. d., s. 256 a dále.

⁹⁴ Rezoluce Valného shromáždění A/RES/66/19.

⁹⁵ POTOČNÝ, M. *Mezinárodní organizace*, c. d., s. 52.

týkajícího se dočasného práva na sebeobranu, dokud Rada bezpečnosti neučiní opatření pro zachování mezinárodního míru a bezpečnosti, a také v čl. 53 Charty, který stanoví, že žádná donucovací akce nebude podniknuta podle oblastních dohod nebo oblastními orgány bez zmocnění Rady bezpečnosti.⁹⁶

Lze se domnívat, že neochota Izraele opustit Golanské výšiny a splnit tak rezoluci Rady bezpečnosti OSN č. 242 (1967) v souladu s mezinárodním právem souvisí mimo jiné se snahou Izraele podržet si snadný přístup k vodním zdrojům. Bohatý výskyt vodních zdrojů v oblasti Golanských výšin je třeba zdůraznit zejména proto, že Blízký východ, je celkově vzato jednou z nejsušších částí světa a voda je zde velmi vzácná.

Dalším důvodem je strategický význam Golanských výšin z vojenského a bezpečnostního hlediska, neboť Golanské výšiny umožňují kontrolu rozsáhlého území díky jejich poloze ve vysoké nadmořské výšce. Izrael často argumentuje tím, že toto území nemůže předat v zájmu zajištění vlastní bezpečnosti, což ho však nijak nezbavuje povinnosti dodržovat normy mezinárodního práva. Zůstává otázkou, nakolik je mezinárodní společenství ochotné a schopné vynutit si dodržování mezinárodně platných norem, a napomoci tak mírovému procesu v oblasti Blízkého východu.

---

⁹⁶ MRÁZEK, J. *Dokumenty ke studiu mezinárodního práva*, c. d., s. 20.

3. MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE A JEJICH PŮSOBNÍ NA BLÍZKÉM VÝCHODĚ

3.1 Mezinárodní organizace a jejich úloha při zajišťování míru a mezinárodní bezpečnosti

V zájmu zajištění globální bezpečnosti nabyla po první světové válce na významu úloha mezinárodních organizací jakožto subjektů mezinárodního práva. Za vzor pro proceduru a jednání v rámci mezinárodních organizací odborníci považují již zmíněnou Haagskou mírovou konferenci z roku 1899, neboť pravidla o pokojném řešení sporů, která na ní byla přijata, znamenala jistý pokrok na cestě k řešení sporů výhradně mírovou cestou.⁹⁷

Všeobecně uznávaná definice mezinárodní organizace dosud nebyla všeobecným mezinárodním právem a ani naukou mezinárodního práva vypracována. Na základě praxe států i názorů většiny teoretiků však existuje shoda v tom smyslu, že za mezinárodní organizace jsou považovány ty mezivládní instituce, které vznikly jako výsledek mezinárodní smlouvy uzavřené mezi nejméně třemi státy, mají některé atributy mezinárodní právní subjektivity, jsou trvalého charakteru, disponují vlastními orgány, jež si mezi sebou dělí úkoly a usilují o dosažení cílů stanovených ve své zakládající listině.⁹⁸ Na rozdíl od mezinárodních orgánů, jež konají přímo jménem zúčastněných států (např. mezinárodní konference, rozhodčí tribunály), mají mezinárodní organizace jistou mezinárodně-právní subjektivitu, kterou jim členové poskytli, aby mohly plnit své funkce. Mezinárodní organizace mohou mít styky nejen s členskými státy, ale i se státy nečlenskými, a kromě toho i s jinými mezinárodními organizacemi, mohou dojednat určité druhy mezinárodních smluv a za své konání jsou mezinárodně zodpovědné.⁹⁹

Mezinárodní organizace začaly silně ovlivňovat politiku, vztahy mezi státy i veřejné mínění. Je třeba zdůraznit, že se vznikem a působením

---

⁹⁷ ONDŘEJ, J., ŠTURMA, P., BÍLKOVÁ, V., JÍLEK, D. a kolektiv. *Mezinárodní humanitární právo*, c. d., s. 100.

⁹⁸ POTOČNÝ, M. *Mezinárodní organizace*, c. d., s. 29. Viz též kritéria mezinárodní organizace podle Ročenky mezinárodních organizací z r. 1967 v VALUCH, J.; RIŠOVÁ, M.; SEMAN, R. *Právo mezinárodních organizací*, c. d., s. 9.

⁹⁹ POTOČNÝ, M. *Mezinárodní organizace*, c. d., s. 29.

mezinárodních organizací v oblasti udržení míru a mezinárodní bezpečnosti tak došlo oproti předchozí praxi k významnému pokroku. Pokud totiž mezinárodní organizace poruší závazky vyplývající z mezinárodního práva, je za ně rovněž podle pravidel mezinárodního práva odpovědná.

3.2 Společnost národů – první mezinárodní organizace zajišťující mír a bezpečnost

Jednou z nejvýznamnějších mezinárodních organizací, která sehrála roli i na Blízkém východě, se stala Společnost národů (angl. League of Nations), jež vznikla v roce 1919. V tomto případě šlo o první uskutečněný pokus o vytvoření mezinárodní organizace, která by disponovala univerzální kompetencí za účelem zajištění mezinárodního míru a bezpečnosti. Návrh zakládající listiny byl přijat na Pařížské mírové konferenci 28. dubna 1919 pod názvem Pakt o Společnosti národů. Versailleská mírová smlouva, která byla podepsána tentýž den, vstoupila v platnost 10. ledna 1920, což je zároveň datum považované i za počátek činnosti Společnosti národů.¹⁰⁰

V souladu se stanovenými cíli, tj. rozvíjet mezinárodní spolupráci a zajistit mezinárodní bezpečnost, se členské státy Společnosti národů mimo jiné zavázali, že se neuchýlí k válce bez dřívějšího předložení sporné věci k přezkoumání, budou rozvíjet mezinárodní styky veřejně, spravedlivě a čestně, a budou dodržovat předpisy mezinárodního práva coby závaznou formu jednání svých vlád.

Vzhledem ke svému poslání se Společnost národů stala první světovou organizací kolektivní bezpečnosti.¹⁰¹ Pokud jde o válku, Pakt o Společnosti národů ji na rozdíl od Briand-Kelloggova paktu z roku 1928¹⁰² přímo nezakazoval, nýbrž rozlišoval mezi válkou legální a nelegální. Smluvní státy byly povinny vyčerpat všechny prostředky pokojného řešení podle Paktu, jinak se dopouštěly válečného činu proti všem členům Společnosti. Za legální byly

---

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 21-22.

¹⁰¹ Kolektivní bezpečnost je užší pojem než mezinárodní bezpečnost. Více např. ČEPELKA, Č.; ŠTURMA, P. *Mezinárodní právo veřejné*, c. d., s. 657 a dále.

¹⁰² Briand – Kelloggův pakt nabyl účinnosti v červenci 1929. Byl podepsán i zástupci Československa a v r. 1938 měl 60 účastníků. Za nedostatek paktu lze považovat absenci konkrétních závazků smluvních stran, jakož i sankcí v případě porušení jeho ustanovení.

pokládány pouze války vedené až poté, co ztroskotaly veškeré pokusy o smír, a to podle čl. 12 odst. 1 nejdříve po uplynutí tří měsíců od rozhodčího nebo soudního nálezu nebo zprávy Rady Společnosti národů.¹⁰³ V případě, že zpráva Rady o řešení sporu nebyla schválena jednomyslně, platilo podle čl. 15 odst. 7, že členské státy mohly jednat v zájmu zachování práva a spravedlnosti jak uznaly za nutné, což znamenalo, že mohly vést proti druhé straně i válku.

Pakt o Společnosti národů sice přinesl určité omezení útočné války, podle J. Mrázka však bylo právní vyjádření zásad kolektivní bezpečnosti v Paktu *neúplné a velmi nedokonalé*.¹⁰⁴ Ustanovení byla v důležitých otázkách neurčitě formulovaná, což mělo podle potřeby umožnit širší či užší výklad, aniž by došlo k porušení platné normy. Praxe navíc ukázala, že partikulární zájmy mocností, zejména Británie a Francie, často nabývaly vrchu nad zájmy společnými, čemuž Společnost národů nedokázala účinně čelit.

Podle čl. 16 Paktu se členové Společnosti zavazují ke kolektivní akci ve prospěch členského státu v případě napadení agresorem. Tento závazek však neznamenal automatickou povinnost poskytnout napadenému vojenskou pomoc a vyhlášení válečného stavu mezi agresorem a ostatními členy Společnosti. Obligatorní byly jen hospodářské sankce. Čl. 10 Paktu se pak zmiňuje jen o vnějším útoku a nijak nestanoví, že by Společnost měla činit nějaká donucovací opatření v případě vnitřních krizí států. V takovém případě se ze strany členů Společnosti počítalo se zachováním neutrality.¹⁰⁵

Je třeba podotknout, že Společnost národů nebyla v dosažení svých vytčených cílů příliš úspěšná, zejména pokud jde o posílení mezinárodní bezpečnosti. V počátcích své činnosti po první světové válce se angažovala v zaštitění mandátní správy území, která přestala být pod svrchovaností států, které je dosud spravovaly. To se týkalo i rozsáhlých území na Blízkém východě, o čemž jsme pojednali již dříve.

---

¹⁰³ MRÁZEK, J. *Dokumenty ke studiu mezinárodního práva*, c. d., s. 10-11.

¹⁰⁴ MRÁZEK, J. *Právo mezinárodní bezpečnosti a odzbrojení*, c. d., s. 68.

¹⁰⁵ ONDŘEJ, J. *Odzbrojení, prostředek zajištění mezinárodní bezpečnosti*, c. d., s. 40.

Společnosti národů se však nepodařilo odvrátit japonský útok na Čínu v roce 1931, zabránit italské invazi v Etiopii v roce 1935 a konečně ani vzniku druhé světové války v roce 1939.

3.3 Oblastní dohody a orgány a jejich úloha při zajišťování mezinárodního míru a bezpečnosti

Hlavní odpovědnost (primary responsibility) za udržování mezinárodního míru a bezpečnosti je od konce druhé světové války svěřena OSN, zejména Radě bezpečnosti podle čl. 24 Charty OSN. Nejedná se však o výlučnou odpovědnost. Na řešení otázek týkajících se udržení mezinárodního míru a bezpečnosti se mohou podílet také oblastní dohody a orgány (regional arrangements or agencies) ve smyslu kapitoly VIII čl. 52-54 Charty OSN. Jedná se o jakýsi kompromis mezi univerzálním pojetím OSN a regionalismem, přičemž je třeba zdůraznit, že Charta OSN připouští decentralizaci a regionalismus právě jenom v otázkách udržování míru a mírového urovnávání sporů.¹⁰⁶ Od oblastních dohod a orgánů je třeba odlišit pojetí oblastních organizací (regional organizations), které je širší (s odlišnými cíli) než v případě oblastních dohod, jež mají povahu regionální kolektivní bezpečnosti.

Oblastní dohody a orgány působí v určité oblasti, což je pojem, který v Chartě OSN není blíže specifikován, předpokládá se však zeměpisná blízkost států, které dohody uzavírají. Sféra působnosti oblastních dohod a orgánů je ohraničena určitou oblastí a jejími účastníky tudíž mohou být pouze státy nacházející se v této oblasti. Jako příklad lze uvést Organizaci amerických států (OAS), Africkou unii (AU) nebo Ligu arabských států.¹⁰⁷

O veškeré činnosti směřující k udržení mezinárodního míru a bezpečnosti, podniknuté nebo zamýšlené podle oblastních dohod nebo oblastními orgány musí být Rada bezpečnosti OSN předem informována. Spory je třeba řešit mírovou cestou ještě předtím, než jsou předloženy Radě bezpečnosti OSN (čl. 52 odst. 2 Charty). Jde o spory, které vznikají mezi členy oblastní dohody nebo orgánu. Podle oblastních dohod nebo oblastními orgány nesmí být podniknuty žádné

---

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 85-86.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 97-98.

donucovací akce bez zmocnění Rady bezpečnosti OSN kromě opatření proti bývalému nepřátelskému státu.¹⁰⁸ Činnost oblastních dohod a orgánů musí být slučitelná s cíli a zásadami OSN (čl. 52 odst. 1 Charty OSN).

3.3.1 Liga Arabských států a její vliv na mezinárodní bezpečnost na Blízkém východě

V říjnu 1944 se v Alexandrii na základě britské iniciativy konala konference představitelů sedmi arabských států, na které byl přijat tzv. Alexandrijský protokol. V jeho rámci byla věnována pozornost i otázce Palestiny a vyjádřen následující postoj: *„Palestina představuje důležitou součást arabského světa a práva palestinských Arabů nemohou být dotčena, aniž by byl ohrožen mír a stabilita arabského světa [...] litujeme zla, které bylo během války uplatněno vůči Židům evropskými diktaturami. Ale otázka těchto Židů by měla být oddělena od sionismu, neboť nemůže být větší nespravedlnosti a agrese než to, že bude problém evropských Židů řešen další nespravedlností vůči palestinským Arabům...“*¹⁰⁹

Alexandrijský protokol se stal základem pro Pakt Ligy arabských států (angl. League of Arab states-LAS), podepsanou v březnu 1945 v Káhiře. Za podpory Velké Británie tak na Blízkém východě vznikla regionální organizace (ve smyslu kapitoly VIII Charty OSN), jejímiž zakládajícími členy byly Egypt, Zajordánsko, Sýrie, Libanon, Irák, Saúdská Arábie a Jemen.¹¹⁰ Čl. 2 Paktu stanoví hlavní cíle organizace, jimiž bylo posilování svazků mezi členskými státy, koordinace jejich politiky, dosažení úzké spolupráce a zajištění jejich nezávislosti a suverenity, jakož i zabývání se všeobecnými otázkami a zájmy arabských zemí.¹¹¹

Postavení Palestiny bylo specifikováno v příloze č. 1 Paktu Ligy arabských států, s odvoláním na ustanovení Paktu Společnosti národů z roku

---

¹⁰⁸ MRÁZEK, J. *Právo mezinárodní bezpečnosti a odzbrojení*, c. d., s. 185.

¹⁰⁹ Cit. podle ČEJKA, M. *Izrael a Palestina*, c. d., s. 61.

¹¹⁰ ROMANCOV, M. et. al. *Mezinárodní organizace*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 107. Viz též ŠABACKÁ, Y. (ed.) *The Role of the International organizations in the Middle East with the Focus on the UNO*. In *The United Nations and Conflict Resolution*. Praha: Nakladatelství Oeconomica, 2007, s. 67.

¹¹¹ POTOČNÝ, M.; ONDŘEJ, J. *Vybrané dokumenty ke studiu mezinárodních organizací*. Praha: Karolinum, nakladatelství Univerzity Karlovy, 1998, s. 222.

1919 takto: „Její [Palestiny] mezinárodní existence a nezávislost nemůže být de jure uvedena v pochybnost [...] I když vnější známky této nezávislosti se nemohly projevit navenek, nemůže tato okolnost bránit účasti Palestiny v práci Ligy. Vzhledem k zvláštním podmínkám Palestiny se signatářské státy Ligy arabských států dohodly, že její hlavní orgán, tj. Rada (madžlis), určí arabského delegáta Palestiny k účasti na práci Ligy, dokud země nezíská skutečnou nezávislost.¹¹²

Palestinskou otázkou, která patřila k jejím předním zájmům, se Liga zabývala již od svého druhého zasedání na jaře 1946. Jednotlivé členské státy Ligy se neshodovaly na budoucím statusu Palestiny. Zajordánsko¹¹³ a Irák podporovaly vznik Velké Sýrie (spojenectví Sýrie, Zajordánska, Libanonu a Palestiny), Egypt a Saúdská Arábie podporovaly vytvoření nezávislého Palestinského státu v čele s jeruzalémským Velkým muftím. Rozdílný pohled na řešení palestinské otázky se stal výraznou překážkou pro efektivní práci Ligy i v dalších oblastech, například na plánovaných projektech v ekonomické, kulturní a sociální sféře.

Obecně lze konstatovat, že nejen v otázce Palestiny bylo fungování Ligy arabských států od samého počátku poznamenáno názorovými rozpory a mocenským soupeřením jejích členů. V případě vzájemných sporů se státy spíše než na Radu Ligy často obracely se žádostí o zprostředkování na větší mezinárodní organizace (OSN, Organizace africké jednoty) či spoléhaly na bilaterální jednání. To roli Ligy jako legitimního regionálního uskupení zaměřeného na posílení vzájemné spolupráce při řešení lokálních problémů značně oslabovalo.

V počátcích existence Ligy arabských států byla efektivita její činnosti omezena nejen vnitřní nejednotností, ale rovněž vlivem působení vůdčích světových mocností v oblasti, která byla z vojensko-strategického, politického i hospodářského hlediska významným regionem. Po druhé světové válce došlo na Blízkém východě ke změně mocenských pozic ve prospěch USA. Británie naopak vyšla z války oslabena, její ekonomický i politický vliv klesal a koncem

---

¹¹² OUSRATA, V. (ed.) *Dokumenty ke studiu mezinárodního práva a politiky I*. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1963, s. 392.

¹¹³ V roce 1949 vzniklo Jordánsko.

40. let hledala způsob, jak svůj mandát v Palestině ukončit. Za tímto účelem se v únoru 1947 obrátila na Organizaci spojených národů, již byla členem, a otázku Palestiny jí předložila.

3.4 OSN a její role v oblasti Blízkého východu

3.4.1 Činnost OSN v období před vznikem Státu Izrael

Neúspěch Společnosti národů ukázal na naléhavou potřebu vzniku nové mezinárodní organizace, která by se pokusila o podporu mezinárodní součinnosti s cílem zajištění světového míru a bezpečnosti mnohem účinnějším způsobem. Touto organizací se po řadě předchozích přípravných mezinárodních jednání a konferencí (Atlantická charta z r. 1941, Deklarace spojených národů z r. 1942, Moskevská konference v r. 1943, konference v Teheránu v r. 1943, v Dumbarton Oaks v r. 1944, na Krymu v r. 1945) stala Organizace spojených národů (OSN).

Organizace spojených národů, založená¹¹⁴ s cílem udržovat mezinárodní mír a bezpečnost a rozvíjet přátelské vztahy mezi národy při respektování zásad rovnosti a práva na sebeurčení národů, se začala zabývat mimo jiné také otázkou budoucnosti Palestiny. Zvláštní zasedání Valného shromáždění OSN v dubnu 1947 přiznalo neúspěch mandátního systému a konstatovalo potřebu vhodného řešení situace obou národů žijících v Palestině. 15. května 1947 byla ustavena Zvláštní komise OSN pod názvem The United Nations Special Committee on Palestine (UNSCOP), do které byli delegováni zástupci jedenácti členských zemí OSN, ale žádná z velmocí. Komise působila spíše ve spolupráci se sionisty, neboť Arabové se od ní distancovali s tím, že požadují pouze arabský stát. Ve své zprávě komise vyzvala k ukončení mandátu a stažení britských sil. Většina členů komise doporučila rozdělení Palestiny na dva nezávislé státy, židovský a arabský, přičemž Jeruzalém měl dostat zvláštní status *corpus separatum* a měl být spravován Poručenskou radou OSN. Liga arabských států se proti doporučení UNSCOP v září 1947 oficiálně postavila a označila jej za oloupení Arabů.¹¹⁵

---

¹¹⁴ OSN vznikla podpisem ustavujícího dokumentu, tj. Charty OSN, v červnu 1945 v San Francisku. Charta vstoupila v platnost 24. října téhož roku. Bližší viz POTOČNÝ, M. *Mezinárodní organizace*, c. d., s. 45.

¹¹⁵ TERNER, E. *Dějiny státu Izrael*, c. d., s. 84.

V září 1947 se sešlo Valné shromáždění OSN na svém 128. zasedání. Arabské státy pokládaly návrh na rozdělení Palestiny za nezákonný a odporující základním zásadám mezinárodního práva. Jejich zástupci požadovali stanovisko Mezinárodního soudního dvora v Haagu, ve kterém by se tento soudní orgán vyjádřil k pravomoci OSN navrhopvat řešení ohledně rozdělení Palestiny bez souhlasu většiny palestinského lidu. Tento požadavek byl komisí OSN zamítnut.

3.4.1.1 Rezoluce Valného shromáždění č. 181 o rozdělení Palestiny

29. listopadu 1947 byla na základě hlasování Valného shromáždění přijata rezoluce č. 181 (angl. UN Partition Plan). Podle návrhu UNSCOP bylo odsouhlaseno rozdělení Palestiny na dva oddělené státy, arabský a židovský s tím, že si Jeruzalém a Betlém, jakožto významná náboženská centra, podrží mezinárodní status.¹¹⁶ Palestina měla být rozdělena následně po stažení Britů z tohoto území. Židovský stát se měl skládat z pobřežní oblasti od Haify po Rechovot, z východní Galileje a části Negevské pouště. Palestinský stát měl sestávat ze západní Galileje, Judska a Samaří a z jižního pásu od Gazy po dnešní Ašdod včetně pásu při egyptských hranicích. Pro návrh hlasovalo 33 států, proti návrhu 13 států, hlasování se zdrželo 11 států.

Sionistické požadavky na vlastní stát tím byly mezinárodním společenstvím legitimizovány. Stát Izrael byl vyhlášen 14. května 1948. Arabové zaujali odmítavý postoj a plán OSN počítající zároveň se vznikem arabského státu se neuskutečnil. Část území, která měla tvořit arabský stát, byla zabrána Jordánskem (Západní břeh) a Egyptem (pásmo Gazy), ostatní obsadil Izrael (severní Galilea, Negev). Ani nově vzniklý židovský stát nerespektoval hranice, které byly plánem OSN stanoveny, nýbrž zabral větší území, jež následně anektoval. Problémem se stal i Jeruzalém, který nenabyl podle návrhu UNSCOP postavení mezinárodního města, ale byl rozdělen mezi Jordánsko (Východní Jeruzalém) a Izrael (Západní Jeruzalém).

---

¹¹⁶ Zvláštní mezinárodní režim měl zajistit ochranu svatých míst judaismu, křesťanství a islámu. Města s mezinárodním statutem jako subjekty mezinárodního práva viz. MALENOVSKÝ, J. *Mezinárodní právo veřejné*, c. d., s. 83.

3.4.2 Bezpečnostní situace po vyhlášení Státu Izrael. Poslání UNRWA

Proti nově vzniklému Státu Izrael byla vzápětí zahájena vojenská akce. Došlo k první arabsko-izraelské válce, která skončila porážkou arabských armád v červenci 1948. Stalo se tak nejen v důsledku lepší organizovanosti a bojové zkušenosti židovských jednotek, ale i díky masivním dodávkám zbraní a vojenského materiálu z tehdejšího Československa, a to i přes existující mezinárodní embargo.¹¹⁷ První arabsko-izraelská válka byla Izraelem nazvána Válka za nezávislost. Jejím výsledkem bylo upevnění pozice Izraele na Blízkém východě. Pro Araby prohra znamenala vymazání Palestiny z mapy světa, pro většinu Palestinců pak útěk do uprchlických táborů v okolních zemích. Válka a události s ní spojené jsou Araby nazývány Katastrofou (arab. An-Nakba).

Rozsáhlý palestinský exodus¹¹⁸ začal v důsledku ozbrojených střetů mezi arabským a židovským obyvatelstvem v květnu 1948. Cílem sionistů bylo vyklidit strategicky důležité oblasti (Plán Dalet). Palestinu v té době opustily statisíce Arabů. Podle izraelských zdrojů šlo o 520 000 uprchlíků, zatímco jiné zdroje uvádějí 750 000 až milion utečenců.¹¹⁹ Mnoho z nich našlo útočiště na území dnešního Západního břehu a v pásnu Gazy, další odešli do okolních arabských států, hlavně do Jordánska, Sýrie, Libanonu či Egypta, kde vznikaly uprchlické tábory. V roce 1949 v Izraeli zůstalo pouhých 133 000 Arabů, zatímco počet židovské populace díky imigraci přesáhl jeden milion obyvatel.¹²⁰

Po mohutné uprchlické vlně byl v roce 1949 Valným shromážděním OSN zřízen Úřad pro pomoc palestinským uprchlíkům na Blízkém východě UNRWA (United Nations Relief and Works Agency). Jeho posláním bylo poskytnout nouzovou pomoc uprchlíkům, kteří přišli o domov i možnost obživy. UNRWA vyvíjí činnost dodnes. Snaží se zlepšit situaci více než 4,1 milionu registrovaných palestinských uprchlíků prostřednictvím různých programů, zejména v oblasti

---

¹¹⁷ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina*, c. d., s. 80-81.

¹¹⁸ Blíže viz B. Morris v CHAPMAN, C. *Či je země zaslíbená? Pokračující krize mezi Izraelem a Palestinci*, c. d., s. 76-77.

¹¹⁹ KIMMERLING, B.; MIGDAL, J. *Palestinians: The Making of a People*. Cambridge: Harvard University Press, 1993, s. 147. Srov. též *Fakta a čísla OSN*. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2005, s. 91.

¹²⁰ Tamtéž, s. 84 a 87. V roce 1950 byl v Izraeli přijat Zákon o návratu, zaručující získání izraelského občanství lidem s židovskými kořeny, přicházejícími odkudkoli na světě.

školství a zdravotní a sociální péče. Činnost UNRWA je řízena z hlavních center v Gaze a jordánském Ammánu, přičemž Generální komisař této organizace podléhá přímo Valnému shromáždění OSN.¹²¹

3.4.3. Uprchlíci a jejich postavení podle mezinárodního práva

Za uprchlíky (refugees) jsou považovány osoby, které za mimořádných okolností, jako je například válečný konflikt či přírodní katastrofa, opustily území svého státu a nemohou nebo se nechtějí vrátit zpět. Právní status uprchlíků je upraven v *Úmluvě o právním postavení uprchlíků* z roku 1951 (č. 208/1993 Sb.), která byla doplněna v roce 1967 *Protokolem týkajícím se právního postavení uprchlíků*. Podle *Úmluvy* je uprchlík osobou, která pobývá mimo svoji vlast, k čemuž ji vedou oprávněné obavy z pronásledování, a to z důvodů rasových, náboženských, národnostních, či kvůli zastávání určitých politických názorů. Tato osoba je neschopna přijmout ochranu své vlasti. V *Úmluvě* je zakotven závazek smluvních stran přijmout uprchlíka na své území a zahájit řízení o přiznání statusu uprchlíka na základě vlastní vnitrostátní úpravy. V čl. 1 F *Úmluva* stanoví důvody, pro které nemůže být status uprchlíka udělen (například pokud je osoba vinna činy, které jsou v rozporu se zásadami a cíli OSN), a rovněž okolnosti, za kterých daná osoba postavení uprchlíka ztrácí (čl. 1 C).

Uprchlík musí dodržovat zákony a předpisy státu pobytu. Smluvní strany *Úmluvy* přijaly závazek usnadnit uprchlíkům asimilaci a udělení státního občanství. V zájmu zajištění provádění *Úmluvy* byl zřízen Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky, který má postavení pomocného orgánu podle čl. 22 Charty OSN. Na tento orgán se uprchlíci v případě potřeby mohou obrátit s žádostí o pomoc.¹²²

Je nutné podotknout, že právní definice uprchlíka tak, jak ji stanoví *Úmluva o právním postavení uprchlíků z roku 1951*, se liší od definice UNRWA, což je předmětem dalších debat. Podle definice UNRWA jsou palestinští

---

¹²¹ Viz oficiální stránky UNRWA www.unrwa.org.

¹²² DAVID, V.; SLADKÝ, P.; ZBOŘIL, F. *Mezinárodní právo veřejné*, c. d., s. 251-252.

uprchlíci osobami, jejichž místem pobytu byla Palestina mezi červnem 1946 a květnem 1948. Tyto osoby přišly v důsledku arabsko – izraelského konfliktu v roce 1948 jak o své domovy, tak i prostředky ke svému živobytí. Pojem uprchlíka zahrnuje i osoby, které jsou potomky uprchlíků z roku 1948. Právě tento aspekt je rozdílný oproti definici uprchlíka v *Úmluvě*, která status uprchlíka nepřiznává potomkům uprchlíků. V běžné praxi se však poskytování pomoci uprchlíkům řídí konkrétní potřebou zachovat jednotný status celé rodině.¹²³

Podobně jako i jiné arabské státy, také Sýrie přijala na svém území palestinské uprchlíky. Palestinci zde mají přiznaný status uprchlíka podle již výše uvedené *Úmluvy*, a syrským státem je jim vydáván tzv. doklad palestinského uprchlíka (arab. wathíqat ládži' filastíni), kterým se prokazují před příslušnými orgány. Mají právo být zaměstnání jak ve státní správě, tak i u soukromých subjektů, účastní se veškerého veřejného života, požívají veškerá práva a týkají se jich stejné povinnosti jako občanů Syrské arabské republiky. Výjimku tvoří povinnost vojenské služby, kdy palestínští uprchlíci neslouží v armádě Syrské arabské republiky, nýbrž ve vlastních ozbrojených složkách, které se nazývají Palestinská osvobozená armáda. Rozdíl v právním postavení spočívá v tom, že palestínští uprchlíci nemají právo na nabytí syrského občanství, stejně jako v ostatních zemích Blízkého východu. Důvodem je společný konsenzus arabských zemí týkající se postavení Palestinců. Arabské státy záměrně neudělují těmto uprchlíkům státní občanství na svých územích, aby Palestinci v budoucnu nepozbyli práva na návrat do své domoviny. Pro zajímavost můžeme zmínit, že například členské země Evropské unie nebo Spojené státy americké po individuálním přezkoumání žádostí mohou palestinským imigrantům státní občanství udělit, pokud tomu nebrání důvody stanovené v *Úmluvě*.

3.4.3.1 Stanovisko úřadu Vysokého komisaře OSN pro lidská práva

Současná Vysoká komisařka OSN pro lidská práva Navi Pillay se v rámci svého mandátu zabývá situací na okupovaných palestinských územích z hlediska mezinárodních právních principů. Konstatuje, že osidlování okupovaných

---

¹²³ <http://www.hrea.org/erc/Library/hrdocs/refugees/unhcr-handbook.pdf>.

palestinských území izraelskými občany je podle mezinárodního práva nelegitimní a výstavba osad by měla být zcela zastavena. Částečné či dočasné pozastavení výstavby nelze chápat jako cenný ústupek v rámci mírového procesu, který je možno směnit za ústupek druhé strany. Dále prohlašuje, že anexe Východního Jeruzaléma je v rozporu s obyčejovým mezinárodním právem, což bylo potvrzeno rezolucemi Rady bezpečnosti OSN i Valným shromážděním. Totéž potvrdil i Mezinárodní soudní dvůr. Anexe nebyla uznána ani žádným státem z důvodu nelegitimity. Podle mezinárodního práva zůstává Východní Jeruzalém součástí Západního břehu a je okupovaným územím.¹²⁴

Další problematickou otázkou je výstavba bariéry (zdi) na okupovaném území, kterou Mezinárodní soudní dvůr (ICJ) ve svém poradním názoru¹²⁵ z roku 2004 označil za protiprávní. Jak výstavba osad, tak i bariéra mají devastující účinky na sociální, ekonomická i kulturní práva tisíců Palestinců. Výsledkem jsou rozdělené rodiny, nemožnost výdělků a obdělávání půdy, špatný přístup k vodním zdrojům i službám. Zatímco se ilegální osadníci nacházejí pod ochranou izraelských bezpečnostních složek, Palestincům žádná podobná ochrana poskytována není.

Vysoká komisařka zdůrazňuje, že pokračující blokáda pásma Gazy je protiprávní a že ji nelze legitimně zdůvodnit ani obavou Izraele o svoji bezpečnost. Tato blokáda postihuje především civilní obyvatele a podle slov komisařky musí být zrušena.¹²⁶

3.4.4 Pozorovatelská mise UNTSO-předchůdkyně mírových operací

V průběhu první arabsko-izraelské války v roce 1948 se uskutečnila pozorovatelská mise UNTSO (angl. United Nations Truce Supervision Organization), která je považována za předchůdkyni mírových operací¹²⁷. OSN se podařilo prosadit krátké příměří, na které dohlížela výše zmíněná mise UNTSO.¹²⁸ Ta byla ustavena v květnu 1948 rezolucí Rady bezpečnosti OSN č.

¹²⁴ <http://www.unrwa.org/etemplate.php?id=903>.

¹²⁵ www.icj-cij.org/docket/files/131/1497.pdf.

¹²⁶ <http://www.unrwa.org/etemplate.php?id=903>.

¹²⁷ ONDŘEJ, J. *Odzbrojení, prostředek zajištění mezinárodní bezpečnosti*, c. d., s. 92.

¹²⁸ Hlavním vyjednávačem OSN pro Palestinu byl švédský diplomat hrabě F. Bernadotte (1895-1948).

50 (1948), která požadovala zastavení veškerých ozbrojených akcí na dobu čtyř týdnů. UNTSO poté působila (a dodnes působí) v oblasti Blízkého východu s cílem dohlížet nad dodržováním dohod o příměří, nad klidem zbraní a usilovala také o prevenci eskalace jednotlivých konfliktů. V červnu 1948 následovala rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 54 (1948), která konstatovala, že situace v Palestině představuje hrozbu míru ve smyslu znění článku 39 Charty OSN.¹²⁹ V první polovině roku 1949 mezi únorem a červencem byly pod dohledem OSN mezi Izraelem a sousedními státy stanoveny linie příměří (tzv. zelená linie), jež byly zajišťovány za pomoci zmíněné mise UNTSO. Jako státní hranici tyto linie uznal pouze Libanon. V srpnu 1949 Rada bezpečnosti OSN pověřila generálního tajemníka prodloužením mise UNTSO, které byly zároveň přiděleny nové funkce na základě rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 73 (1949) v souladu se čtyřmi dohodami o příměří mezi Izraelem a čtyřmi sousedními arabskými státy – Egyptem, Jordánskem, Libanem a Sýrií. Aktivita UNTSO se tak rozšířily na území pěti států v regionu.¹³⁰

3.4.5 Výzva OSN v reakci na suezskou krizi

Od počátku 50. let měla na události na Blízkém východě výrazný vliv politika egyptského prezidenta Gamála Abdel Násira (1918-1970). V době jeho vlády prošel Blízký východ suezskou krizí v roce 1956, která následovala po znárodnění Společnosti Suezského průplavu rozhodnutím vlády Egyptské republiky v červenci téhož roku. V říjnu podniknutá společná vojenská operace Izraele, Velké Británie a Francie proti Egyptu měla za cíl svržení egyptského prezidenta a obnovení bezproblémové plavby Suezským průplavem. V průběhu bojů byl dobyt Sinajský poloostrov, pásmo Gazy a bombardována Káhira, Alexandrie, Ismáílíja a další města.

1. listopadu 1956 bylo svoláno naléhavé zvláštní zasedání Valného shromáždění OSN k projednání agrese. Na stranu Velké Británie, Francie a Izraele se nepostavil ani jeden delegát, mínění mezinárodního společenství bylo

---

¹²⁹ <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/untso/resolutions.shtml>.

¹³⁰ <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/untso/resolutions.shtml>.

jednotné. Přes počáteční neochotu britské a francouzské vlády podřídit se rezoluci OSN, požadující okamžité zastavení vojenských akcí proti Egyptu, byla nakonec výzva přijata. Egypt obnovil průjezd Suezským průplavem v dubnu 1957, což byl akt zakládající novou právní situaci. Využívání průplavu napříště odviselo výlučně od územního suveréna, což egyptská vláda vyjádřila také v oficiálním prohlášení z dubna 1957. Prohlásila v něm, že hodlá zajistit svobodné využívání průplavu ve smyslu stanoveném Cañhradskou úmlouvou z roku 1888¹³¹ s výjimkou izraelských a do Izraele směřujících lodí.¹³²

3.4.6 Mírové operace OSN a jejich význam pro mezinárodní mír a bezpečnost

Mírové operace OSN (peacekeeping) jsou považovány za důležitý nástroj řešení konfliktů a prosazování míru a bezpečnosti ve světě. Operace OSN pro udržení míru jsou na rozdíl od donucovacích akcí Rady bezpečnosti OSN ustavovány se souhlasem zainteresovaných stran. V Chartě OSN však nejsou mírové operace výslovně upraveny, a proto jejich přesný konstitutivní základ zůstává nejasný.¹³³ Rozdíl mezi nimi a donucovacími akcemi podle kapitoly VII Charty OSN k zajištění a udržení mezinárodního míru se poněkud stírá. Mírové operace OSN by měly být nestranné. V rámci operace mohou být rozmístěni vojenští pozorovatelé nebo vojenské jednotky, popřípadě obojí. Vojenští pozorovatelé jsou neozbrojeni a jejich úkolem je dohlížet na dodržování příměří. Vyslané vojenské jednotky jsou lehce ozbrojené, přičemž by neměly používat síly, s výjimkou sebeobrany. Přitom platí, že operují výlučně se souhlasem hostitelského státu.¹³⁴

První mírovou operací ustavenou Valným shromážděním OSN byla UNEF I¹³⁵ (United Nations Emergency Force) v roce 1956. Jednotky o síle

---

¹³¹ Cañhradská úmluva z roku 1888 byla přijata evropskými velmocemi, a dále Tureckem, Španělskem a Nizozemím. Zajišťovala svobodu plavby obchodních lodí, a to i v době války, volnost průjezdu válečných lodí pod podmínkou, že nezastaví a nevyloží vojsko a materiál, a rovněž nedovolovala zablokování průplavu a útoky na něj v době války (neutralizace průplavu). Blíže viz. ČEPELKA, Č.; ŠTURMA, P. *Mezinárodní právo veřejné*, c. d., s. 225.

¹³² ČEPELKA, Č.; ŠTURMA, P. *Mezinárodní právo veřejné*, c. d., s. 225-226.

¹³³ ONDŘEJ, J. *Odzbrojení, prostředek zajištění mezinárodní bezpečnosti*, c. d., s. 91-94.

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ Tamtéž, c. d., s. 92.

přibližně 6 000 mužů (později byly zredukovány) dohlížely na stažení izraelských, britských a francouzských vojsk ze Sinaje a Gazy a přispěly tak k nastolení míru.¹³⁶ Na sinajskou válku reagovalo OSN a světová veřejnost rozhodnou reakcí, která dala jasně najevo, že řešení sporů ozbrojenou vojenskou intervencí je nepřijatelné, neboť takový postup znamená ohrožení světového míru a bezpečnosti. Operace UNEF I spočívala na zásadách obsahujících směrnice, kterými se řídily podobné operace i v budoucnosti.¹³⁷

V dnešní době mezi hlavní cíle mírových operací patří udržování příměří a oddělování zneprátených vojenských sil, preventivní rozmístování mírových sil, dále ochrana humanitárních operací za účelem zajištění ochrany a umožnění přísunu humanitární pomoci, a v neposlední řadě také realizace celkového mírového urovnání. Obecně lze říci, že mírové operace mají různou podobu a mění se podle aktuální situace, proto ani výčet cílů nemůže být úplný. Důležitou součástí jejich působení je také spolupráce a koordinace činnosti s regionálními organizacemi. Na Blízkém východě mírové sbory spolupracují s Ligou arabských států. V současné době v této oblasti působí pozorovatelská mise UNTSO pro dohled nad příměřím, dále pozorovatelská jednotka OSN pro oddělení nepřátelských sil UNDOF, umístěná na syrských Golanských výšinách, a rovněž prozatímní jednotky OSN v Libanonu UNIFIL.¹³⁸

---

¹³⁶ TERNER, E. *Dějiny státu Izrael*, c. d., s. 136-137.

¹³⁷ Zhodnocení účinků mírových misí OSN na zajištění a udržení míru viz. Sambanis, N. *Short-Term and Long-Term Effects of United Nations Peace Operations*. Washington: The World Bank, 2007.

¹³⁸ *Fakta a čísla OSN*, c. d., s. 67.

4. MEZINÁRODNÍ MÍROVÉ INICIATIVY NA BLÍZKÉM VÝCHODĚ

4.1 Mírový proces směřující k urovnání konfliktu

Mírový proces na Blízkém východě probíhá po desetiletí, přes pokračující násilí a neochotu obou stran k ústupkům. Některé země přesto došly k míru na základě podpisu mírových dohod s Izraelem, jako například Egypt (1979) a Jordánsko (1994).¹³⁹ Jiné země, například Sýrie se zatím na podmínkách podpisu mírové smlouvy nedohodly. Totéž platí i o otevřeném řešení palestinsko-izraelské otázky.

Mírová jednání se zaměřují na následující otázky, jejich řešení je považováno za předpoklad dosažení trvalého míru:

- stanovení hranic a rozdělení půdy
- pokračující výstavba židovských osad na Západním břehu
- status Jeruzaléma
- bezpečnostní otázky související se zajištěním hranic, násilnostmi a provokacemi
- právo palestinských uprchlíků na návrat do Palestiny

Problémem od samého počátku bylo odlišné vnímání cílů mírového procesu obou zúčastněných stran konfliktu. Z palestinského hlediska byl původní příčinou konfliktu vznik Státu Izrael v roce 1948, a řešení tudíž spočívalo v odstranění Izraele za účelem umožnění návratu uprchlíků do Palestiny. Od tohoto „maximalistického“ požadavku většina Palestinců pod vedením OOP začala od 70. let 20. století ustupovat a přijala řešení v podobě ustavení dvou samostatných státních celků. Palestinské vedení uznalo právo Izraele na existenci a jednání se nadále soustředila na otázku stažení Izraele na hranice z roku 1967, uznání Jeruzaléma jako hlavního města budoucího státu Palestina a návratu palestinských uprchlíků včetně jejich potomků do Palestiny.

---

¹³⁹ Separátní mírová smlouva Izraele s Jordánskem byla ratifikována 11. listopadu 1994 a poté byly navázány diplomatické vztahy. Viz ČEJKA, M. *Dějiny moderního Izraele*. Praha: Grada Publishing 2011, s. 239.

Izraelské hledisko vychází převážně z přesvědčení, že počátek konfliktu sahá do roku 1967, kdy proběhla Šestidenní válka. Mírový proces by se měl podle tohoto stanoviska odvíjet na bázi jednání ohledně návratu některých okupovaných území výměnou za ukončení násilí a uzavření konfliktu. Palestinci jsou obviňováni z násilností a terorismu, čímž je pokračování mírového procesu znemožňováno. Pro izraelskou stranu je klíčovou otázkou zajištění bezpečnosti a uznání Izraele ze strany Palestinců.

Arabsko-izraelské vztahy prošly od 50. let 20. století značnou proměnou, o čemž svědčí četné konference usilující o mír a mezinárodní bezpečnost v oblasti. Zmíníme se zde pouze o vybraných z nich.

4.2 Egyptsko-izraelská smlouva z Camp Davidu

Průlomovou událostí ve vztazích mezi Izraelem a arabskými státy v období po vzniku Státu Izrael v květnu roku 1948 bylo podepsání Dohody z Camp Davidu v září v roce 1978. Následná egyptsko-izraelská mírová smlouva byla podepsána ve Washingtonu 26. března 1979.

Smlouva byla založena na rezolucích Rady bezpečnosti OSN č. 242 (1967) a č. 338 (1973). Klíčovým bodem smlouvy bylo vzájemné uznání obou zemí a ukončení válečného stavu, dále stažení Izraele ze Sinajského poloostrova, zabraného v roce 1967 během Šestidenní války. Předmětem smlouvy bylo i zlikvidování tamějších židovských osad. Smlouva zajišťovala průjezd izraelských lodí Suezským průplavem a přiznávala status mezinárodních vod Tiranské úžině a Akabskému zálivu v souladu s Cařihradským protokolem z roku 1888.¹⁴⁰ Podepsáním zmíněné smlouvy se Egypt stal první arabskou zemí, jež oficiálně Izrael uznala. Hlavním protagonistům mírové smlouvy z Camp Davidu Anwaru Sadatovi a Menachemu Beginovi byla za tento akt udělena Nobelova cena míru. Problém Palestinců však dohoda zásadním způsobem neřešila, Menachem Begin odmítal jednat o otázce nezávislosti a autonomie Palestiny.

---

¹⁴⁰ První izraelská obchodní loď proplula 29. dubna 1979, izraelská válečná plavidla pak 29. května téhož roku. Viz ČEPELKA, Č.; ŠTURMA, P. *Mezinárodní právo veřejné*, c. d., s. 226 a s. 226 n.

Po podpisu mírové smlouvy se Egypt dostal pod silný tlak ostatních arabských zemí, které smlouvu odmítly. Některé z nich s Egyptem přerušily diplomatické styky a Egypt byl dočasně vyloučen z Ligy arabských států.¹⁴¹

4.3 Arabsko-izraelská diplomacie k otázce řešení palestinského problému

Palestinská otázka nebyla po celá desetiletí uspokojivě řešena. V roce 1987 nespokojenost Palestinců vyvrcholilo vypuknutím palestinského povstání na okupovaných územích Západního břehu Jordánu a v pásnu Gazy (arab. intifáda). Jeho hlavním cílem bylo vytvoření samostatného palestinského státu. Stát Palestina byl vyhlášen v roce 1988 Palestinskou národní radou, tj. hlavním orgánem Organizace pro osvobození Palestiny (OOP).¹⁴² Stalo se tak na jejím alžírském zasedání. OSN v prosinci 1988 tuto proklamaci OOP přijala a stanovila, že OOP bude nadále označována jako Palestina a její statut pozorovatele bude uchován.

Dodejme, že již ústřední dokument Palestinské národní rady, jímž byla Palestinská národní charta z 60. let, konstatoval, že palestinští Arabové tvoří nedílnou součást arabského národa a mají legální právo na svou vlast, jíž je Palestina. Za jedinou cestu k osvobození Palestiny byl tehdy prohlášen ozbrojený boj, mající za cíl osvobození Palestiny a návrat Palestinců do své domoviny. Boj za osvobození Palestiny byl deklarován jako národní povinnost. Palestinská národní charta mimo jiné uvedla, že: „*Rozdělení Palestiny v roce 1947 a založení Státu Izrael jsou navzdory uplynulému času zcela protiprávní, protože k nim došlo v rozporu s vůlí palestinského lidu i jeho přirozenými právy v jeho vlasti, a neslučitelné s principy obsaženými v Chartě Organizace spojených národů, zejména s právem na sebeurčení.*“¹⁴³ Za Palestinský stát Charta OOP původně prohlásila celé území někdejšího britského mandátu.

---

¹⁴¹ Členství Egypta v Lize bylo obnoveno v roce 1987. Viz VALUCH, J.; RIŠOVÁ, M.; SEMAN, R. *Právo mezinárodních organizací*, c. d., s. 280.

¹⁴² OOP (angl. PLO) vznikla v květnu 1964 v jordánské části Jeruzaléma a zastřešovala mnoho menších frakcí. Na jejím vzniku měl hlavní podíl Egypt spolu s Ligou arabských států.

¹⁴³ Cit. podle CHAPMAN, C. *Čí je země zaslíbená? Pokračující krize mezi Izraelem a Palestinci*, c. d., s. 98.

V dalších letech se však postoje OOP postupně pragmatizovaly (i když za cenu zvýšeného napětí mezi frakcemi uvnitř organizace), což v konečném výsledku vedlo k ochotě s Izraelem jednat.¹⁴⁴

4.4 Madridská konference – pokus o zahájení mírového procesu

Počátky mírového procesu v otázce Palestiny bývají vztahovány k říjnu roku 1991, datu konání konference o míru na Blízkém východě ve španělském Madridu. Cílem konference bylo nastartovat mírová jednání Izraele s Palestinci a sousedními arabskými státy (Sýrie, Libanon, Jordánsko). Konference měla položit základ nejen budoucím bilaterálním izraelsko-palestinským rozhovorům, ale i multilaterálním jednáním za účasti mezinárodního společenství v čele se Spojenými státy a Sovětským svazem. Konference připravila půdu pro budoucí jednání, která měla již hmatatelnější výsledky.

Po mírové konferenci v Madridu došlo k multilaterálním jednáním v Moskvě v lednu 1992 a konala se i další setkání v Evropě i na Blízkém východě, zabývající se problematikou palestinských uprchlíků, životním prostředím, ekonomickým rozvojem, otázkou vodních zdrojů či kontrolou zbrojení. Následovala rovněž čtná kola jednání mezi Palestinci a Izraelci, přičemž k hlavním sporným bodům patřila výstavba židovských osad na okupovaných územích a izraelský zákon zakazující izraelským občanům přímý kontakt se členy OOP.¹⁴⁵

4.5 Mírová dohoda z Osla

Za účasti představitelů Izraele a zástupců OOP probíhaly zároveň také tajné schůzky v Oslu. Tato jednání nakonec vyústila v uzavření Mírové dohody z Osla, podepsané dne 13. září 1993 v Bílém domě ve Washingtonu. Výsledkem jednání byla Deklarace o principech uspořádání prozatímní samosprávy

---

¹⁴⁴ Vliv OOP vzrostl na úkor Jordánska po válce s Izraelem v r. 1973, kdy se na arabském summitu v Rabatu stala OOP „jediným legitimním zástupcem palestinského lidu.“ Viz ČEJKA, M. *Izrael a Palestina*, c. d., s. 147.

¹⁴⁵ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina*, c. d., s. 184-185.

(Declaration of Principles on Interim Self-Government Arrangement), která připravila cestu pro vznik Palestinské národní samosprávy (Palestinian Interim Self-Governing Authority) a odsun izraelských vojsk z okupovaných území.¹⁴⁶

Dohoda zahrnovala autonomii části pásma Gazy a Západního břehu Jordánu. Během přechodného období pěti let měly podle dohody obě zúčastněné strany projednat otázky týkající se statusu Jeruzaléma, palestinských uprchlíků, židovských osad, hranic států, přerozdělení vodních zdrojů, zajištění bezpečnosti a další problematiku společného zájmu. Výsledná dohoda měla být v souladu s doporučením rezolucí Rady bezpečnosti OSN č. 242 (1967) a č. 338 (1973). Lze konstatovat, že mírová dohoda z Osla byla první dohodou mezi Izraelci a Palestinci a prakticky znamenala uznání Izraele ze strany Palestinců. Dohoda z Osla byla přivítána ze strany Generálního tajemníka OSN. OSN vytvořila odbornou skupinu, která se zabývala sociálním a hospodářským rozvojem pásma Gazy a Jericha, a rovněž byl jmenován zvláštní koordinátor pomoci OSN.¹⁴⁷

Podepsání Dohody z Osla bylo významnou součástí mírového úsilí, ukázalo se však být poměrně kontroverzním krokem. Na palestinské straně proti ujednání vystupovaly silné opoziční skupiny, a rovněž v Izraeli dohoda narazila na nesouhlas mnoha subjektů. Mírový proces však přes značné komplikace pokračoval, a v květnu 1994 byla s několikaměsíční prodlevou podepsána Dohoda o odchodu izraelských jednotek z Gazy a Jericha (The Agreement on Gaza and Jericho).¹⁴⁸ Prezidentem Palestinské národní samosprávy se oficiálně stal Jásir Arafat, jenž přesunul své sídlo z Tuniska do Gazy.

4.6 Přechodná dohoda Oslo II

Za další snahu o pokračování mírového procesu lze považovat izraelsko-palestinská jednání, jejichž vyvrcholením bylo podepsání tzv. Přechodné dohody (Interim Agreement) 28. září 1995 ve Washingtonu. Šlo o smlouvu rozšiřující autonomii Západního břehu a Pásma Gazy. Západní břeh byl rozdělen do následujících zón: zóna A) představovala území pod plnou civilní i bezpečnostní

---

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 188-189.

¹⁴⁷ *Fakta a čísla OSN*, c. d., s. 92.

¹⁴⁸ <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/gjtoc.html>.

samosprávou, zóna B) se týkala území pod palestinskou civilní samosprávou, zatímco bezpečnostní otázky zůstaly v rukou Izraele, zóna C) byla pod plnou civilní i bezpečnostní správou Izraele. Palestinská samospráva se smlouvou z Osla II podstatně rozšířila, řešení nejspornějších otázek (Východní Jeruzalém, židovské osady, palestinští uprchlíci, vojenské základny, pohraniční zóny) však bylo opět odloženo.

Mírový proces se značně zkomplikoval v důsledku atentátu na Jicchaka Rabina (1922-1995)¹⁴⁹. Přes některé dílčí úspěchy, k nimž lze počítat například Memorandum od Wye River (Wye River Memorandum) z října 1998, kdy došlo k předání další části okupovaných území pod palestinskou samosprávu, se po roce 2000, po neúspěšném summitu v Camp Davidu, prakticky zastavil. V témže roce vypukla druhá intifáda (nazývaná též intifáda Al-Aksá), tedy série izraelsko-palestinského násilí, jež se rozšířila na palestinská území i do Izraele. Rada bezpečnosti OSN vyzvala k okamžitému ukončení násilí a ve své rezoluci 1397 (2002) zopakovala své stanovisko ohledně řešení arabsko-izraelského konfliktu v podobě dvou států žijících vedle sebe v bezpečných a uznávaných hranicích.¹⁵⁰

4.7 Blízkovýchodní Kvartet

Mezinárodní úsilí směřující ke znovunastartování mírového procesu na Blízkém východě bylo podpořeno působením tzv. Blízkovýchodního Kvartetu (The Quartet on the Middle East), sestávajícího ze Spojených států, OSN, Evropské Unie a Ruska. Tato skupina, založená v roce 2002 v Madridu v důsledku stupňujícího se konfliktu na Blízkém východě, předložila v dubnu 2003 zúčastněným stranám tzv. Cestovní mapu (Road map), představující plán trvalého řešení konfliktu. Pod dohledem Kvartetu měl tento plán vést k urovnání konfliktu do roku 2005, kdy měly vzniknout dva samostatné státy. Cestovní mapa byla zahrnuta do rezoluce Rady bezpečnosti OSN 1515 (2003). Cestovní mapa se opírala o rezoluce Rady bezpečnosti č. 242 (1967), 338 (1973) a 1397 (2002), o závěry mírové konference v Madridu z roku 1991, o princip výměny

---

¹⁴⁹ Jicchak Rabin byl izraelský premiér, nositel Nobelovy ceny míru za úsilí vynaložené v zájmu dosažení míru na Blízkém východě.

¹⁵⁰ *Fakta a čísla OSN*, c. d., s. 93.

území za mír a další uzavřené dohody obou stran. Cestovní mapa měla za cíl vyřešení blízkovýchodního konfliktu včetně jeho syrsko-izraelské a libanonsko-izraelské části.¹⁵¹

Přesto, že obě strany plán Blízkovýchodního Kvartetu přijaly, došlo k další eskalaci násilí na obou stranách. Izrael začal s výstavbou separační bariéry (zdi) na Západním břehu Jordánu, přičemž z 85 procent by se bariéra měla nacházet na okupovaném území. Valné shromáždění OSN v této záležitosti požádalo Mezinárodní soudní dvůr v Haagu (International Court of Justice) o odborné posouzení, zda je výstavba bariéry legální. 9. července 2004 Mezinárodní soudní dvůr rozhodl, že separační bariéra porušuje principy mezinárodního práva a měla by být zlikvidována.¹⁵² Je třeba poznamenat, že posudek je poradním názorem a jako takový nemá závazný charakter.¹⁵³ Přesto, že Valné shromáždění OSN rozhodlo v podobném duchu, Izrael rozhodnutí ignoroval a souhlasil pouze s dílčími změnami výstavby bariéry v souladu s rozhodnutím izraelského nejvyššího soudu.¹⁵⁴

4.8 Konference v Annapolisu

Mírová konference konaná v listopadu 2007 na půdě Spojených států přišla s návrhem řešení izraelsko-palestinského konfliktu v duchu Cestovní mapy, která počítala s ustavením dvou samostatných států. Palestinská strana požadovala řešení zásadních otázek týkajících se Jeruzaléma, uprchlíků a jejich práva na návrat, hranic, osad, vodních zdrojů a zajištění bezpečnosti. Dále počítala s tím, že budoucí palestinský stát bude zahrnovat celé území Západního břehu a pásma Gazy. Vedení izraelské strany bylo ochotno se v rámci mírových jednání v Annapolisu vzdát části Východního Jeruzaléma, což však narazilo na odpor domácích politických stran. OSN připravila rezoluci na podporu výsledku

---

¹⁵¹ Tamtéž, s. 94.

¹⁵² www.icj-cij.org/docket/files/131/1497.pdf.

¹⁵³ Na žádost Valného shromáždění nebo Rady bezpečnosti OSN může Mezinárodní soudní dvůr podat posudek ohledně jakékoli právní otázky. Posudek (advisory opinion) je právně nezávazný, může ale mít velkou morální a odbornou váhu. Viz DAVID, V.; SLADKÝ, P.; ZBOŘIL, F. *Mezinárodní právo veřejné*, c. d., s. 369.

¹⁵⁴ ČEJKA, M. *Dějiny moderního Izraele*, c. d., s. 290.

konference, jež měla být přijata Radou bezpečnosti 30. listopadu 2007. Rezoluce však byla na námitky Izraele stažena.

4.9 Současná situace v otázce mírových jednání

V současné době žádná mírová jednání iniciovaná mezinárodním společenstvím neprobíhají. Dochází sice k bilaterálním jednáním mezi Palestinci a Izraelci, ale zatím zůstávají bez výrazného pokroku. Rovněž syrsko-izraelský mírový proces stagnuje, i přes některá tajná jednání mezi zástupci Sýrie a Izraele zprostředkovaná Tureckem v roce 2007. Od roku 2000 jsou patrné snahy ze strany Sýrie o návrat k jednacímu stolu, ovšem bez předem daných podmínek kladených izraelskou stranou. Sýrie zdůrazňuje, že je třeba pokračovat tam, kde byla mírová jednání přerušena (tj. v Madridu roku 1991) a nikoliv stále od počátku. Sýrie požaduje navrácení okupovaného území Golanských výšin podle rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 242 (1967) a nabízí mír výměnou za navrácení území. Pokud jde o libanonsko-izraelská jednání, požaduje libanonská strana navrácení zabraného území farem Šabaa na jihu Libanonu, která jsou okupována od roku 1982.

Jediným způsobem, jak zajistit mír a bezpečnost na Blízkém východě je uzavření míru mezi arabskými zeměmi a Izraelem. Toho lze dosáhnout pouze tak, že Izrael přizná Palestincům právo na založení vlastního nezávislého státu, stejné právo, o které sám v minulosti usiloval. Lze jen doufat, že mezinárodní společenství najde dostatek vůle a vhodných prostředků k přesvědčení Izraele, že mírové soužití je možné pouze v rámci existence dvou oddělených států.

ZÁVĚR

Tato práce zkoumá otázky mezinárodního míru a bezpečnosti v oblasti Blízkého východu jak v moderní historii, tak i v současnosti. Pozornost je zaměřena na oblast okupovaných Golanských výšin, práce však rovněž sleduje širší souvislosti právních aspektů blízkovýchodní problematiky, neboť ty nelze opomenout. Práce se zabývá úlohou mezinárodních organizací, jako byla v minulosti Společnost národů, a v období po 2. světové válce pak Liga arabských států a OSN, při zajišťování a udržování mezinárodního míru a bezpečnosti v oblasti.

První část práce sleduje vývoj otázek spjatých s mezinárodní bezpečností v historickém kontextu nejprve obecně a poté je pozornost věnována konkrétním bezpečnostním aspektům spojeným se vznikem nových státních útvarů na Blízkém východě po rozpadu Osmanské říše. Zjištěné poznatky ukazují, že v tomto období hrály rozhodující roli ekonomické a politické zájmy vedoucích evropských mocností, zejména Velké Británie a Francie. Tyto přední evropské státy zcela opomíjely právo arabského národa na vlastní sebeurčení a ustavení suverénního státního útvaru. Rovněž činnost první mezinárodní organizace kolektivní bezpečnosti, již byla Společnost národů, odrážela převažující vliv těchto mocností, které převzaly mandátní správu nad rozsáhlým územím Blízkého východu.

V období po 2. světové válce měl na bezpečnostní situaci na Blízkém východě rozhodující vliv vznik Státu Izrael v roce 1948, který byl ustaven na základě rezoluce Valného shromáždění OSN č. 181 (1947). Tato skutečnost měla za následek ozbrojené válečné konflikty, jejichž důsledky trvají dodnes. K nim patří okupovaná území, problematika uprchlíků, anexe území a další nedořešené otázky.

Jedním z právních aspektů bezpečnostní situace na Blízkém východě je okupované území syrských Golanských výšin po Šestidenní válce v roce 1967. Golanské výšiny představují trvalé ohnisko napětí v oblasti, zejména mezi Sýrií a Izraelem. Izrael odmítá okupovaná území Golanských výšin opustit, čímž neplní

rezoluci č. 242 (1967) vydanou Radou bezpečnosti OSN a porušuje tím normy mezinárodního práva. Pro zajištění mezinárodní bezpečnosti je nutné, aby všechny státy, Izrael nevyjímaje, respektovaly mezinárodní právo a důsledně dodržovaly rezoluce Rady bezpečnosti OSN. Analýzou zjištěné poznatky ukazují, že nutným předpokladem dosažení míru mezi Sýrií a Izraelem, jakož i v celé oblasti, je splnění rezoluce č. 242 (1967) i rezolucí následujících, souvisejících s územím Golanských výšin i s dalším okupovaným arabským územím. Rovněž anexe území Golanských výšin na základě izraelského zákona vydaného v roce 1981 je podle současného mezinárodního práva nelegitimní, a není tudíž mezinárodním společenstvím akceptována.

Ve snaze o odstranění rizik pro mír a mezinárodní bezpečnost na Blízkém východě hrají významnou roli mezinárodní organizace, jimž je věnována další část práce. Klíčovou úlohu přitom zastává Organizace spojených národů, která v regionu zasáhla záhy po svém vzniku, v období po 2. světové válce. Na ustavení Státu Izrael v oblasti Palestiny se OSN přímo podílela svým rozhodnutím v podobě rezoluce č. 181 (1947) (Partition Plan). V dalších dekádách 2. poloviny 20. století měla pak činnost OSN na Blízkém východě zásadní význam pro ukončování válečných konfliktů, kterými byly zejména četné arabsko – izraelské války. V současné době se daří udržovat mír na hranicích konfliktních regionů, kde působí pozorovatelské a mírové mise pod záštitou OSN.

Lze však konstatovat, že OSN není příliš úspěšná při prosazování rezolucí, jež se týkají arabských území, okupovaných státem Izrael po tzv. Šestidenní válce v roce 1967. Ukazuje se, že v otázce dlouhodobě udržitelného míru a bezpečnosti na Blízkém východě je OSN značně nedůslednou organizací, která dosud nebyla schopna vynutit plnění klíčové rezoluce č. 242 (1967). Je patrné, že OSN je silně ovlivněna politickými zájmy mocností, především USA, Velké Británie a Francie, které mají zároveň při hlasování v Radě bezpečnosti právo veta. Avšak i u schválených rezolucí Radou bezpečnosti je problémem neochota důrazně vynutit plnění těchto rezolucí, popřípadě i silou podle kapitoly VII Charty OSN, podobně jako tomu bylo v případě irácké invaze do Kuvajtu.

Neplnění rezolucí a doporučení OSN některými státy vede ke ztrátě důvěry v mezinárodní organizace. Zákon síly se bohužel mnohdy jeví jako účinný nástroj k prosazení zájmů vlivných států a OSN je pak světovou institucí, která je využívána k vydávání rezolucí, které slouží k dosažení partikulárních zájmů. Dochází i k případům, kdy je pod různými záminkami použito síly bez mandátu Rady bezpečnosti OSN. Jako příklad lze uvést válku v Iráku v roce 2003, které OSN pouze nečinně přihlížela a nebyla schopna vynutit ze strany velmocí dodržování norem mezinárodního práva. Podle některých právních názorů šlo o akt agrese. Řešení problémů silou připomíná situaci vztahů mezi státy panující v 19. století, o čemž se zmiňujeme v první kapitole.

V současnosti je bezpečnostní situace na Blízkém východě stále velmi napjatá. Projevuje se to jak v izraelsko-palestinských vztazích, tak i v nedořešené situaci na Golanských výšinách. Mírový proces na Blízkém východě v současné době nijak významně nepokračuje. Řešením se jeví ustavení samostatného státu Palestina v hranicích z roku 1967. Palestinci požádali v září 2011 o plné členství v OSN, tedy o plné uznání státnosti. Žádost byla předána tajemníkovi OSN, který ji postoupil Radě bezpečnosti OSN.

Mírové řešení konfliktu rovněž předpokládá zastavení výstavby židovských osad na okupovaných územích, Izrael se však k takovému řešení v současné době nestaví vstřícně. Lze tak usuzovat mimo jiné ze skutečnosti, že dne 26. března 2012 vypověděl spolupráci s Radou OSN pro lidská práva (HRC), a to kvůli jejímu rozhodnutí vytvořit vyšetřovací výbor pro osady a nechat prověřit důsledky osadnické politiky Izraele na Západním břehu Jordánu. Je na mezinárodním společenství, aby v zájmu míru a bezpečnosti na světě napomohlo k odstranění překážek stojících v cestě k mírovému řešení situace na Blízkém východě.

RESUMÉ

This Master's thesis looks into the issue of legal aspects of peace and security in the Near East. For more than sixty years, the Near East has been one of the most turbulent areas in the world, posing a real threat to international peace and security. This situation is due to a number of serious problems which arose in the region decades ago, and remain unresolved until now. The main problems emerged as a result of the establishment of The State of Izrael in 1948 and the impact of the Arab-Izraeli wars that followed afterwards. These events changed the map of the Near East and made hundreds of thousands of people leave their homes and become refugees.

Apart from examining the involvement of international organizations in trying to resolve the conflict, the thesis aims to shed light on their success or failure when enforcing the fulfillment of their resolutions in line with the provisions and principles of the UN Charter.

The thesis consists of four chapters. The first chapter aims at providing a more general background to the Near Eastern conflict, looking back at its roots, deeply embedded in the past. It outlines the major events in the Near East, orchestrated by the European powers after the fall of the Ottoman empire, as well as their ramifications in terms of peace and security in the region (the Hussein-McMahon correspondence, the Sykes-Picot agreement, the Balfour declaration, mandates of the League of Nations, the declaration of the State of Izrael, etc.).

The second chapter focuses on some legal aspects associated with the disputed territory of the Golan Heights, occupied by Izrael in the Sixth-Day War in 1967. The author looks at numerous UN efforts to resolve the situation. Special attention is paid to the Security Council resolution 242/1967 and the different interpretations it received on the two parts of the conflict, Izrael and Arabic countries.

The third chapter is concerned with international organizations such as the League of Nations and the United Nations, as well as the role they play in order to achieve and safeguard peace and security in the Near East. In the same vein,

the importance of regional organizations and bodies, e.g. the League of Arabic States (LAS) is examined and assessed.

The last chapter presents the issue of the peace process in the Near East and the current state of affairs in terms of international security. It gives a survey of the most significant initiatives of the international community aimed to resolve the long-lasting, burning issues of the Izraeli-Arab conflict. Last but not least, it outlines the prospective path that might lead to sustainable peace and stability in the Near East.

The results drawn suggest that the UN, currently the leading organization responsible for securing and maintaining international peace, is not active enough to enforce fulfillment of its crucial resolutions. To achieve long-lasting peace and security in the Middle East, it is of vital importance that resolution 242 (1967) is fulfilled and an independent state of Palestine is established, side by side with the state of Izrael (a two-state solution).

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

- ABUN-NASR, J. M. *A History of the Maghrib in the Islamic Period*. 1. vyd. Cambridge: Cambridge University Press, 1987. ISBN 052133 184 6.
- AL HASKEER, A. M. *Al Golan – Muftah al salam fi al shark al awsat*. Beirut: Bisan, 1999. ISBN neuvedeno.
- ČEJKA, M. *Izrael a Palestina*. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2005. ISBN 80 903333 9 7.
- ČEJKA, M. *Dějiny moderního Izraele*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978 80 247 2910 7.
- ČEPELKA, Č; ŠTURMA, P. *Mezinárodní právo veřejné*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80 86432 57 2.
- ČEPELKA, Č; ŠTURMA, P; BÍLKOVÁ, V. *Kodifikace a rozvoj mezinárodního práva*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2008. ISBN 978 80 87146 03 3.
- DAVID, V.; SLADKÝ, P.; ZBOŘIL, F. *Mezinárodní právo veřejné*. 1. vyd. Praha: Linde Praha, a. s., 2004. ISBN 80 7201 473 0.
Dokumenty k otázce Blízkého a Středního Východu. Praha: MZV, 1963. ISBN neuvedeno.
- GOMBÁR, E. *Moderní dějiny islámských zemí*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1999. ISBN 80 7184 599 X.
- HENDRYCH, D. *Právníký slovník*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 97 88 07 4000 591.
- HOURANI, A. *A History of the the Arab Peoples*. 1. vyd. London: Faber and Faber, 2005. ISBN 0 571 22664 7.
- CHAPMAN, C. *Čí je země zaslíbená? Pokračující krize mezi Izraelem a Palestinci*. Přel. R. Hanzl. Praha: Volvox Globator, 2003. ISBN 80 7207 507 1.
- CHUTNÁ, M.; JÍLEK, D. *Mezinárodní právo humanitární v dokumentech*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80 210 0974 8.
- KAMRAVA, M. *The Modern Middle East*. 1. vyd. Berkeley and Los Angeles: University of California Press, 2005. ISBN 978 0 520 24150 3.
- KEDOURIE, E. *In the Anglo-Arab Labyrinth: The McMahon-Husayn correspondence and its interpretations, 1914-1939*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. ISBN 978 0521 134 385.

- KEDOURIE, E. *England and the Middle East: The Destruction of the Ottoman Empire 1914-1921*. 1. vyd. London: Mansell, 1987. ISBN 0 72 0118824.
- KIMMERLING, B.; MIGDAL, J. *Palestinians: The Making of a People*. Cambridge: Harvard University Press, 1993. ISBN 00291732 13
- KOPAL, V. *Otázka ozbrojených sil OSN*. Praha: Československá akademie věd, 1961. ISBN neuvedeno.
- MALENOVSKÝ, J. *Mezinárodní právo veřejné*. Obecná část. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita a Doplněk, 1993. ISBN 80 7239 109 7.
- MENDEL, M; OSTŘANSKÝ, B; RATAJ, T. *Islám v srdci Evropy*. 1. vyd. Praha: Academia, 2007. ISBN 978 80 200 1554 9.
- MRÁZEK, J. *Dokumenty ke studiu Mezinárodního práva*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005. ISBN 80 86898 03 3.
- MRÁZEK, J. *Právo mezinárodní bezpečnosti a odzbrojení*. 1. vyd. Praha: Academia, 1990. ISBN 80 200 0220 0.
- ONDŘEJ, J. *Odzbrojení, prostředek zajištění mezinárodní bezpečnosti*. 2. rozšíř. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008. ISBN 978 80 7380 129 8.
- ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. 2. rozšíř. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2007. ISBN 978 807380 032 1.
- ONDŘEJ, J.; ŠTURMA, P.; BÍLKOVÁ, V.; JÍLEK, D. a kolektiv. *Mezinárodní humanitární právo*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978 80 7400 185 7.
- OUTRATA, V. (ed.). *Dokumenty ke studiu mezinárodního práva a politiky I*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1963. ISBN neuvedeno.
- OUTRATA, V. (ed.). *Dokumenty ke studiu mezinárodního práva a politiky II*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1965. ISBN neuvedeno.
- PÚČIK, P. (ed.). *Palestinská otázka v dokumentech*. 1. vyd. Praha: Orientální ústav ČSAV, 1975. ISBN neuvedeno.
- POTOČNÝ, M. *Co je Organizace spojených národů*. 1. vyd. Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 1961. ISBN neuvedeno.
- POTOČNÝ, M. *Mezinárodní organizace*. 2. vyd. Praha: Svoboda, 1980. ISBN neuvedeno.

POTOČNÝ, M. *Kodifikace zásad přátelských vztahů a spolupráce mezi státy*. 1. vyd. Praha: Karlova Univerzita, 1987. ISBN neuvedeno.

POTOČNÝ, M. *Organizace spojených národů - čtvrté desetiletí*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1985. ISBN neuvedeno.

POTOČNÝ, M.; ONDŘEJ, J. *Vybrané dokumenty ke studiu mezinárodních organizací*. 2. doplněné a rozšířené vyd. Praha: Karolinum, nakladatelství Univerzity Karlovy, 1998. ISBN 80 7184 679 1.

ROMANCOV, M. et al. *Mezinárodní organizace*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978 80 7380 310 0.

SAMBANIS, N. *Short-Term and Long-Term Effects of United Nations Peace Operations*. Washington: The World Bank, 2007. ISBN neuvedeno.

ŠABACKÁ, Y. *The United Nations and Conflict Resolution*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Oeconomica, 2007. ISBN 978 80 245 1225 9.

ŠTURMA, P. (ed.). *Právní následky mezinárodně protiprávního chování*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2007. ISBN 978 8085889 83 3.

TERNER, E. *Dějiny státu Izrael*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Kora, 1991. ISBN 80 90 10 92 0 9.

UNITED NATIONS Informační centrum OSN v Praze. *Fakta a čísla OSN. Základní údaje o Organizaci spojených národů*. New York-Praha: 2005. ISBN 80 86348 02 4.

UNITED NATIONS, *The Work of the International Law Commission*. 3rd. edition. New York: United nations, 1980. ISBN neuvedeno.

VALUCH, J.; RIŠOVÁ, M.; SEMAN, R. *Právo mezinárodních organizací*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978 80 7400 368 4.

INTERNETOVÉ ZDROJE

ICJ-International Court of Justice [online].[cit. 2012-20-01]. Dostupné z: <http://www.icj-cij.org>.

UNDOF-United Nations Disengagement Observer Force [online].[cit. 2012-02-09]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/undof/background.shtml>

UNHCR-Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status [online].[cit. 2012-01-10].

Dostupné z: <http://www.hrea.org/erc/Library/hrdocs/refugees/unhcr-handbook.pdf>.

UNRWA-United Nations Relief and Works Agency [online].[cit. 2012-01-10].

Dostupné z: <http://www.unrwa.org>.

UNTSO-United Nations Truce Supervision Organization [online].[cit. 2012-02-09]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/untso/facts.shtml>

United Nations [online].[cit. 2011-11-25]. Dostupné z: <http://www.un.org>.

United Nations Charter [online].[cit. 2011-12-04]. Dostupné z:

<http://www.un.org/en/documents/charter/index.shtml>.

The Agreement on Gaza and Jericho [online].[cit. 2012-02-11] Dostupné z:

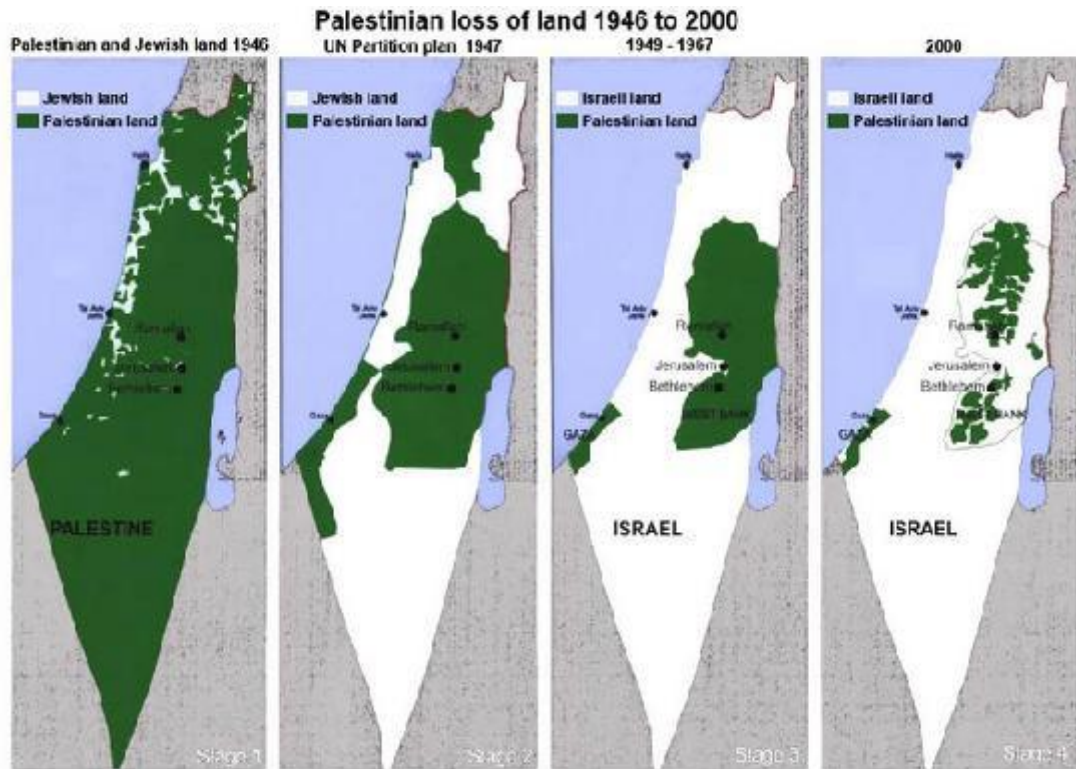
<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/gjtoc.html>.

Zákon o Golanských výšinách [online].[cit.2010-14-02]. Dostupné z:

<http://www.mfa.gov.il/MFA/Peace+Process/Guide+to+the+Peace+Process/Golan+Heights+Law.htm>.

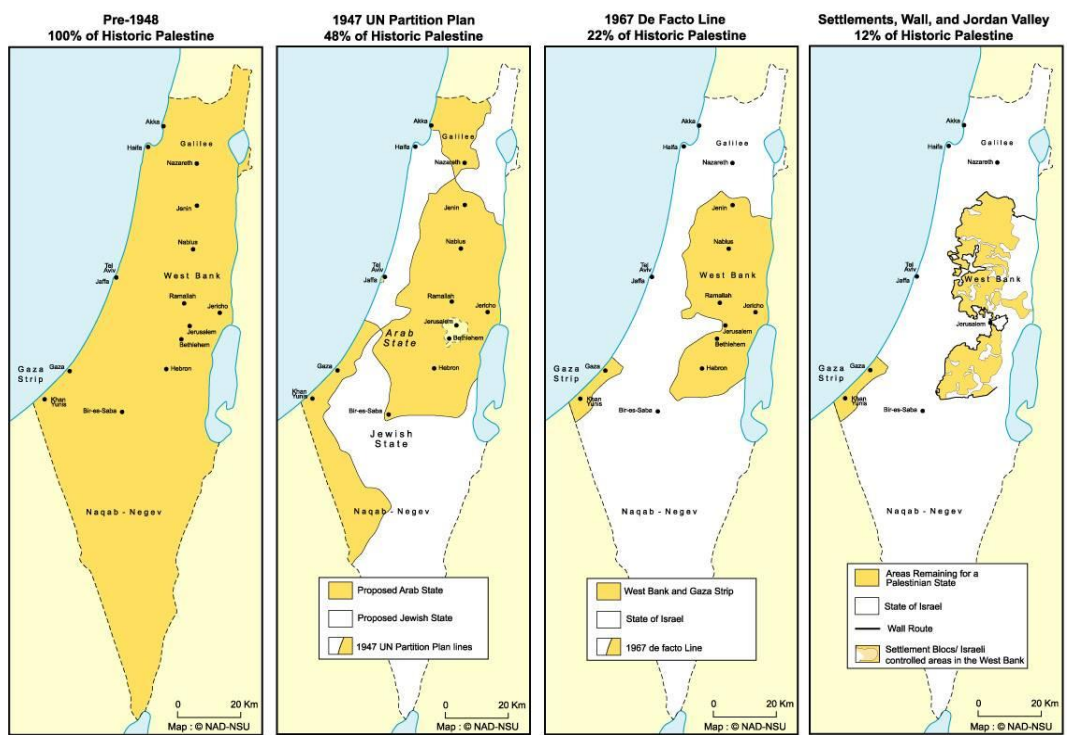
PŘÍLOHY

Příloha č. 1

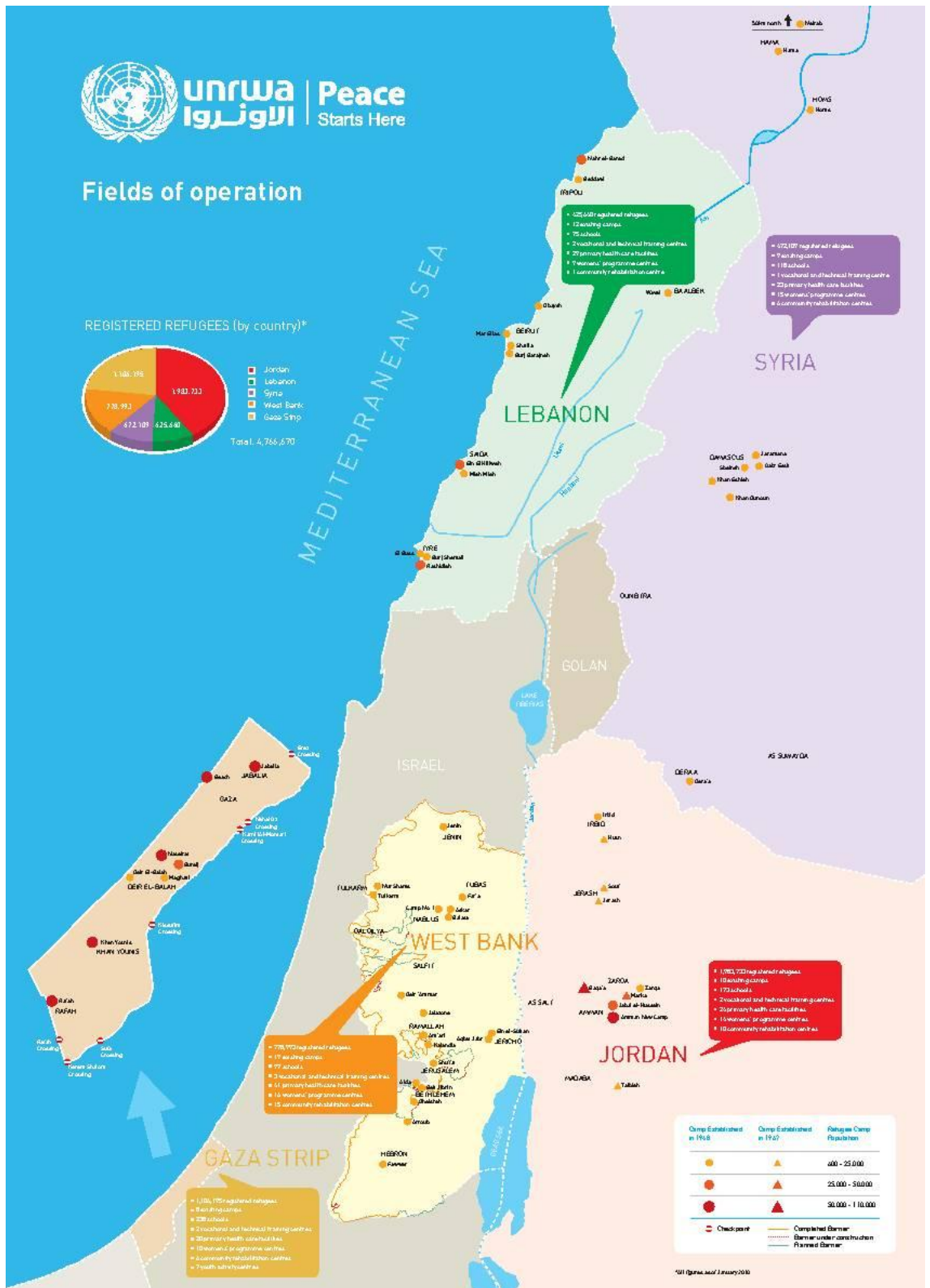

DESTROYING THE TWO-STATE SOLUTION

JULY 2005

Obrázek 1, Palestinská území. Vývoj od roku 1946-2012. Zdroj: www.google.com

Obrázek 2, Činnost UNRWA. Palestinské uprchlické tábory na území Západního břehu Jordánu, Gazy a v sousedních zemích. Zdroj: www.unrwa.org.

Příloha č. 3

Obrázek 3, Separáční bariéra (zeď) na Západním břehu Jordánu. Zdroj: www.google.com.

Obrázek 4, Separáční bariéra (zeď) na Západním břehu Jordánu. Zdroj: www.google.com.

Příloha č. 4

Obrázek 5, Mapa dnešního Izraele a Palestinských území. V horním rohu Golanské výšiny. Šipkou vyznačena činnost mírových jednotek UNDOF a UNIFIL. Zdroj: www.google.com

Příloha č. 5

Obrázek 6, Golanské výšiny. Zdroj: www.google.com.

Obrázek 7, Golanské výšiny. Zdroj: www.google.com.

Příloha č. 6

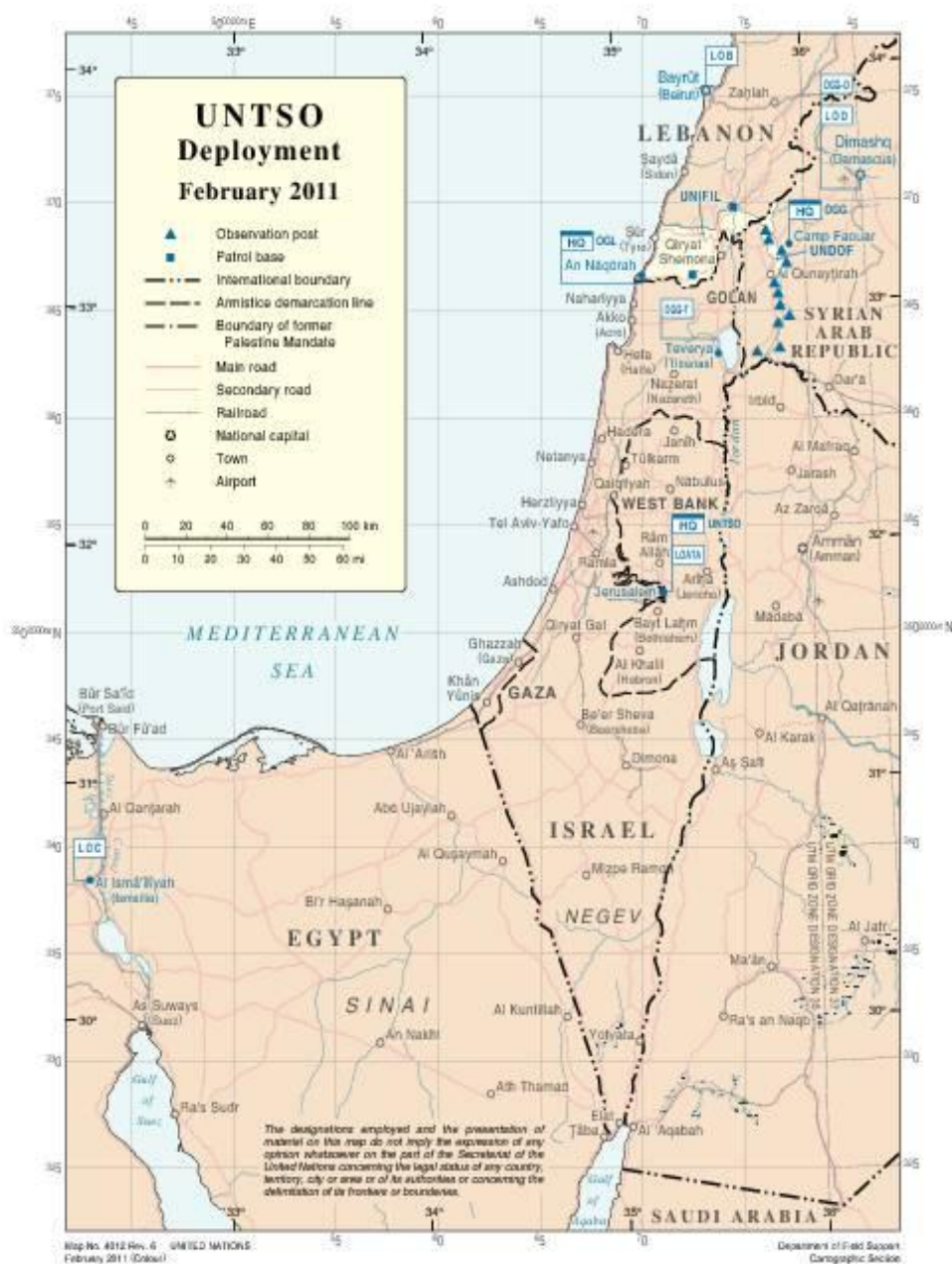

Obrázek 8, Golanské výšiny. Zdroj: www.google.com.

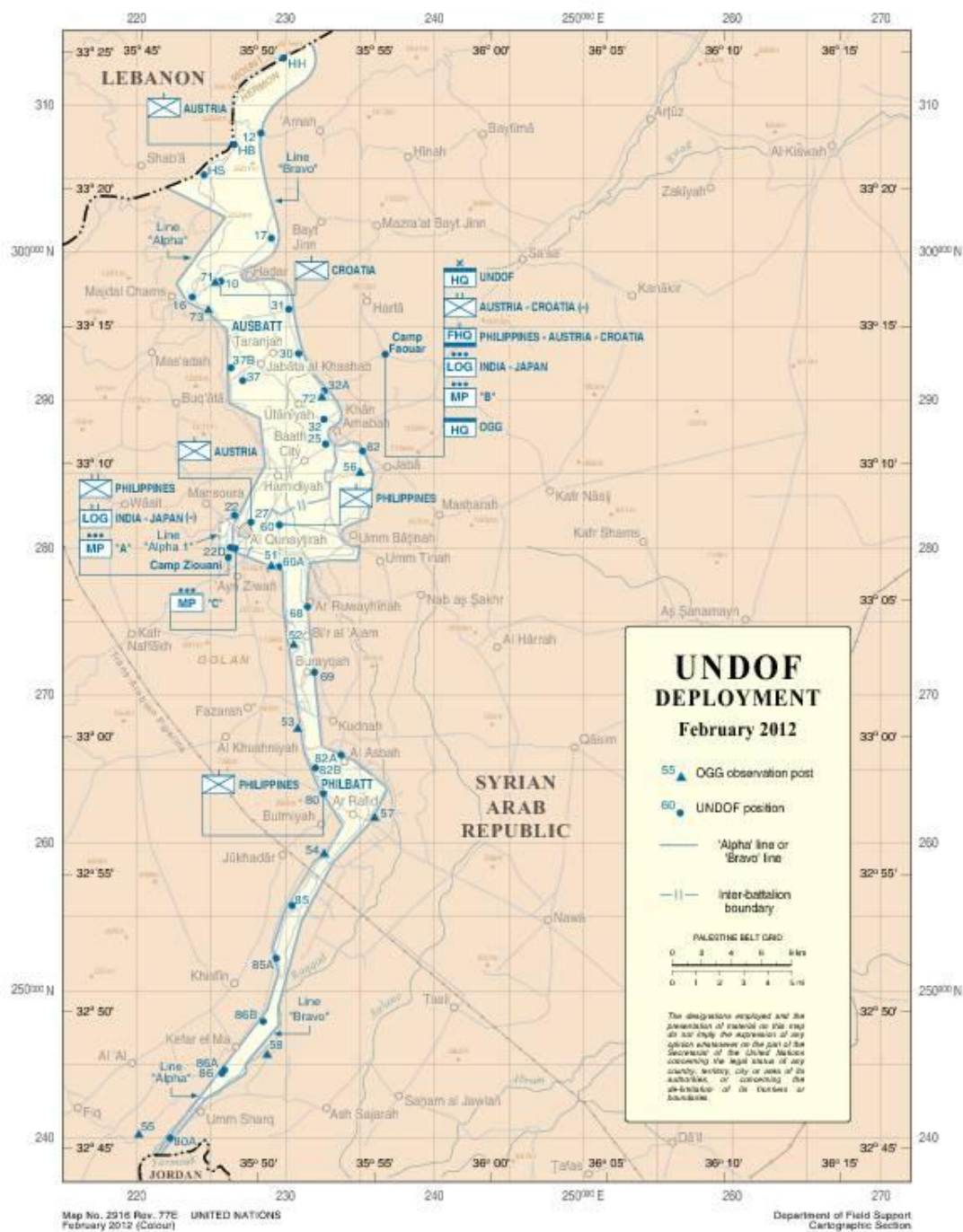
Obrázek 9, Golanské výšiny. Zdroj: www.sana.sy.

Příloha č. 7

Obrázek 10, Mapa. Působení pozorovatelské mise UNTSO na Blízkém východě. Zdroj: www.un.org.

Příloha č. 8

Obrázek 11, Mapa. Působení mírových jednotek UNDOF na Golanských výšinách. Zdroj: www.un.org

Příloha č. 9

Obrázek 12, Jednotky UNDOF v oblasti Golanských výšin. Zdroj: www.un.org.

Obrázek 13, Jednotky UNDOF na Golanských výšinách. Zdroj: www.un.org.